

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HÖGMAN

ILLUSTRERAD TIDNING
GRUNDLAGD AF
FÖR KVINNAN OCH HEMMET
FRITHIOF HELLBERG

SONDAGEN DEN 24 MARS 1918.

HUFVUDREDAKTÖR:
ERNST HÖGMAN.

RED.-SEKRETERARE:
ELISABETH KREY-LANGE.

Finnska

hjältar.

1. Kommandanten i Jakobstad, kaptenen A. L. K. Hamilton, organisator af finska artilleriet, som till talmannen greve R. Hamilton. 2. Vakt-post utanför senatshuset i Vasa i 30 gr. köld. 3. Den 15-årige Helge Lindström, hvilken som mening deltog i 48-himmars stormningen af Varkaus under löjt. Cronstedt. 4. Utbildning af underbefäl under ledning af Tyska jägarna vid Finlands nya krigsskola i Vörå.

188

På bröllopsresa i Rothenburg. * Af Bertil Malmberg.

München i februari.

DET AR EN ALLDELES SÄRSKILD njutning att vandra genom obekanta släder och samla, sorglös i medvetandet om sin ostörda ensamhet, en doftande buket af nyckfulla intryck. Hvem kan värja sig mot rosornas förförelse, helst om han gömmer i sitt minne en strof af Eichendorff! Ack, färdeårens obekymrade lycka! Men hur förtrollande den glans än är, som germanska ögon gärna varsna kring det främmande, lockas vi med åren ännu mera af sådana orter, där några af våra ljufvaste hågkomster äro bofasta, och där vi genomlevat några af vår tidiga ungdoms viktiga perioder. För mig är Rothenburg en sådan plats, som jag beträder, icke utan en förväntansfull bafvan; jag frågar mig, om jag här skall återfinna de ojämförliga inspirationer, som en gång bedårade mitt nittonåriga hjärta, då jag blundade i vallmofälten omkring Tauber.

När jag första gången anlände till Rothenburg, var det midt i högsommaren, och nu följde en tid, hvilken förefaller mig, då jag tänker mig tillbaka dit, som en enda kedja af morgonrodnader och solnedgångar och nätter, spunna af månljus. Jag vill icke beskrifva denna stad, som alltför ofta blifvit beskrifven; jag vill icke skildra mina vandringar i Tauberdalens lundar, anlingen ensam eller i sällskap med ett sextonårigt flickebarn, som icke var någon annan än "das schwarzbraune Mädel" ur "Des Knaben Wunderhorn". Må de soffa i sitt relikskrin, mina oförgångliga klenoder! Men jag vill tacka dig, du friska hälsobrunn i århundradenas skugga, för allt hvad du gaf mig i en ålder, då jag mer än någonsin var i behof af bistånd. Jag kom från en vinter i det nattliga Berlin, efter ett skede af formlös exaltation och instängd brinnande själfkult, men du återgaf mig jämnvikten med svalkan af din genomskinliga rymd, och jag erkände min egocentriska förvillelse inför den majestätiska storheten af det förflutna. I stället för det purpuröda hafvet af gestalllösa känslor, skänkte du mig klara bilder och fattbara visioner, och jag lärde af dina bågvalf, dina torn och fasader, att intet är evigt utom formen.

Det var sålunda ett stycke af min ungdom, som trädde mig till mötes, då jag, vid min hustrus sida, för andra gången hälsade Rothenburg. Hur mycket hade icke förändrats sedan sist, icke här, men i mig själf och i tidevarvet omkring mig! Hur många brustna illusioner, hur många oinlösta löften! Det var kväll, då vi närmade oss staden; vi hade följt en gångslig, hvilken låg som en kastad silfverslinga öfver randen af ett bråddjup. Där nedanför utbredde sig den oförläpneliga Tauberdalen, med enfontigt vattenbrus och oroliga dimmor. Plötsligt krökte sig vägen, och där reste sig nu den månghundraåriga staden framför oss; dess kyrkspiros och spetsiga gaflar lyfte sig, badade i fullmåneljus, öfver ringmurarnas krigiska pansargördel, och allt tedde sig så överkligt som en valdthornsmelodi ur en romantisk saga. Sålunda befann jag mig ännu en gång inför detta minnenas fäste, nu ett hem också för mina egna minnen, och jag väntade nästan, där jag vandrade, lätt slutet till min hustru, att möta på den smala gångsligen en nittonårig poet och "das schwarzbraune Mädel". Vi skulle säkerligen hafva underhållit oss utmärkt med

hvarandra och i största vänskaplighet — äfven damerna!

Det var en lisa både för öga och sinne att få dröja i denna stad, där allt var stilla och oföränderligt. Ehuru det officiella kalendariet icke hade hunnit längre än till slutet af januari, sväfvade en obeskreflig majluft omkring oss, och en himmelskupa af italiensk azur hvälfde sig skylös öfver tinnar och arkader. Förvisso, det hade skett ett atmosfäriskt under: våren hade kommit med vällukt och zephyrer, väl icke för att stanna under någon längre tidrymd, men därför icke mindre välsignad; den hade kommit för att bestråla min bröllopsresas tio lyckliga vandringsdagar.

Till Iduns ännu ogiffa läsare och läsarinor skulle jag vilja rikta den maningen att välja Rothenburg till uppehållsort, då de en gång vilja finna en fristad för sin kärlek. Att vandra i hägnet af dessa ålderdomliga hus, det är att på ett intimare sätt än annars erfara förbindelsen med de otaliga släkter, som före oss älskat och brunnit. Bakom dessa blyinfattade rutor hafva äktenskapen blommat och satt frukt och upplöst af döden. Genom dessa låga portar, med sina praktfulla emblem, hafva de svarta kistorna ledsagats af de hänsofnas efterlevande, och delta genom sekel och åter sekel. Kärlek och undergång och ständig förnyelse, hvilka bilder kunna tala på ett upphöjdare språk till nyss förmälda hjärtan? Här ilade himmarna med den lätta flykten

.....

Gif åt det svältande Finland!

VI HA MOTTAGIT ETT UPPROP OM hjälp åt den finska socknen Kolari, som gränsar till Pajala i Sverige och där den bittraste hungersnöd råder. Licens för utförande af 6,000 kg. spannmål är beviljad af regeringen. Ur den högst behjärtansvärda maningen till svenska män och kvinnor må anföras följande:

Det gäller 120,000 kuponger, en ganska ringa mängd, som det är en hederssak att inbespara utan att beröfva vår egen frivilliga besparing en enda kupong.

Om 7,500 personer afstår från en dagsranson i veckan under 4 veckor bli därmed 1,500 hungerande nödtorftigt hjälpta under motsvarande tid. De, som äfven vilja offra något af sin tid, göra den goda saken en stor tjänst genom att åtaga sig att hos vänner och bekanta hopsamla kuponger under de fyra försakelseveckorna. Alla kuponger sändas till friherrinnan Ellen Palmstierna, Lästmakaregatan 6, II, Stockholm. Afven penningbidrag för inköp af det omtalade mjölpardiet mottagas tacksamt.

Till expeditionen i Kolaris afgick iltegram om licensens beviljande. Befolkningen väntar nu hoppfull den hjälp, som beror af svensk offervilja. Den vände sig till Sverige, lät oss icke svika dem!

Stockholm den 16 mars 1918.

Hilda Carlberg, Anna Carlsson, Anna Lenah Elgström, Emilia Fogelklou, Elisabeth v. Frölich, Sigrid Göransson, Karin Holmgren, Agnes Ingelman, G. af Klintberg jr., Anna Lindhagen, Gerda Meyerson, Agda Montelius, Ada Nilsson, Ellen Palmstierna, Naima Sahlbom, Märtha Silfverhjelms, Anna Sterky, Lydia Wahlström, Ingeborg Walin, Mathilda Widegren, Elin Wägner.

af obekymrade svalor, och man kände, att tiden, ehuru den aldrig sänkte sina vingar till ro, likväl intet förstörde eller utplånade af det gamla och minnesrika. Här flödade stadsbrunnarna på samma sätt, som de flödat tidevarvet igenom, och ännu hade icke de underjordiska källorna försinat. Dörren till den boning, där jungfru Trude — hon som sedan blef nunna och vördad för sin helighet — lefde med sin moder, gnisslade ännu på samma gångjärn, som Xaver, krukmakaregesällen, i hemlighet brukade insmörja med olja för att ohörd kunna uppnå sin älskades kammare på loftet. Hofslagen utöfvade ännu sitt yrke på öppen gata, men vapensmedens portar voro stängda; ty i våra dagar, då karteschernas eldraketer flamma, har ingen bruk för hans konstrukt arbetade klingor.

Andra tider — andra vapen...

Jag vandrade ofta med min hustru längs utmed ringmurarna, som pryddes med så bistra torn och så hofulla skyttegluggar. Hur var icke här allt inrättadt för ofredens kraf, staden till värn och angriparen till varning! Ty Rothenburg har martiska anor. Men hvilken ödets ironi! I en tid, som kanske djupare än någon bär Martis tecken inbrändt på sin panna, är det till dig man flyr, du trotsiga krigarstad, för att finna några dagars ro från ögonblickets blodiga martyrium. Här stockna alla ekon af världskampens böljegang, här råder en evig fred och en oförkränt stillhet —

Och dock — bedrager jag mig icke?

Förvisso, ty här lefva icke skuggor allena utan också levande människor, hvilka tvungits att offra det dyrbaraste, och äfven här deltaga både mödrar och brudar i den väldiga sorgemässa, som brusar genom världen.

Icke desto mindre är det trösterikt att tillbringa några dagar, omgifven af dessa ålderdomliga ting, bland hvilka många hafva att berätta om tider, lika otrygga som vår egen. Det är trösterikt, ty vi erfara den säkra vissheten, att de fasa, hvilka uppfylla ögonblicket med en så outhärdlig vanda, dock ingalunda äro eviga, och att nuets fruktansvärda blodskamp en gång skall vara öfvergjuten af sagans försonande romantik. Här inse vi på ett klarare sätt än eljes, att allt, som tillhör det närvarande, vaggas oroligt på ett upprördt haf, och att endast det förflutna ligger vindlöst som en obruten spegelvidd och en famn för stjärnor; vi fyllas af en elegisk önskan att själva tillhöra det för evigt sjunkna, denna heliga gemenskap af fantomer, som icke lefver annorlunda än i senfödda släktens vördnadsfulla dröm. Vi äro barn af en tidsålder, i hvars stormiga luft ideologernas såpbubblor, en efter annan, hafva brustit; alla de förhoppningar, som vi knutit till mänsklighetens skenbara framåtskridande, äro grusade och fallna; men ännu återstår oss en sacra consolatio: tanken på den eviga ro, som endast förgängelsen kan skänka — —

Jag har redan framburit mitt tack till dig, du minnenas stad, för den hjälp, du gaf mig i ett ödesdigert skede af min ungdom. Jag tackar dig ännu en gång, men nu för den rymd af höglid, som du hvälfde kring min första mandoms, min ansvarsbärande ålders, oförgäfliga prolog.

Iduns byrå och expedition,

Mästern Samuelsgatan 45, Stockholm.

Redaktionen: kl. 10-4. Expeditionen: kl. 9-5.
Riks 1646. Allm. 9803. Riks 1646. Allm. 6147.
Red. Högman: kl. 11-1. Annonskont.: kl. 9-5.
Riks 8660. Allm. 402. Riks 1646. Allm. 6147.

Iduns prenumerationspris:

Uppl. B, med julnr.:	Uppl. A, utan julnr.:	Uppl. C, praktuppl.,
Helt år ..... Kr. 10:50	Helt år ..... Kr. 10:—	med julnr. r:
1:a halfåret » 5:20	3 kvartal » 7:60	Helt år ..... Kr. 14:—
2:a halfåret » 5:80	Half år ..... » 5:20	Half år ..... » 7:25
Kvartal ..... » 2:60	Kvartal ..... » 2:60	Kvartal ..... » 3:75
4:e kvartalet » 3:25	Månad ..... » 1:—	Månad ..... » 1:85

Iduns annonspris:

Pr millimeter enkel spalt:

30 öre efter text.	Utländska annonser:
35 öre å textside.	35 öre eft. text, 40 öre
20 % förhöjning för	å textside, 20 % förh.
särskildt begärd plats.	för särsk. begärd plats.

Två föregångskvinnor i kriget mot kriget. Af Ellen Key.

1.

TVÅ GÅNGER UNDER FÖRRA ARHUNDRADET ha kvinnor satt märke i de häfder, en krigsbefriad eftervärld kommer att skriva: dem om krigens bekrigande. Båda började striden under löje och klander äfven från kvinnorna. Det låter nu otroligt att den kvinna, som i England grep uppgiften att — genom verksam sjukvård i fält — efter slaktningarna rädda hvad räddas kunde, verkligen blef utsatt för motstånd. Men vid tiden för Krimkriget ansågo äfven hennes vänner att hon "mist förståndet" när hon, en vacker, förfinad, bildad dam, beslöt först att lära sig sjukvård och sedan att införa ordning och omsorg i fällasarefven. Så utomordentligt lyckades hon i sin uppgift, att — när hon om aftnarne med sin lykta skred genom salarne — kysste sjuka soldater hennes skugga på väggen, brinnande af tacksamhet mot den ängel, som lindrat deras helvete. Och när efter krigets slut, vid en bankett i London för öfverlevande officerare, någon af dessa föreslog att en hvar på en papperslapp skulle skriva det namn, han trodde längst kom att lefva i minnet från Krimkriget, då stod på alla lapparna Florence Nightingale, the lady of the lamp.

Florence Nightingales engelska föräldrar vistades, då hon 1820 kom till världen, i Florens. Af blomsterstaden — där hon föddes just i blomstertiden, den 12 maj — fick hon sitt namn. Hon hade en äldre, året förut i Neapel född syster, och de båda flickorna förblefvo sina föräldrars enda barn. Mr. Nightingale hörde till de gamla engelska landfamiljerna, som utan egna mödor föra ett sorgfritt och angenämt lif. En del af såsongen tillbragtes i London; det öfriga året delades mellan tvenne vackra landlegendomar, när familjen icke befann sig på någon af sina många utländska resor. De båda döttrarna erhöilo genom sin fint bildade, af andliga intressen fyllde fader, en äfven enligt vår tids mått utmärkt uppfostran. Fadern ledde själf deras studier i moderna språk, historia och matematik; de lärde latin och grekiska grundligt och fördjupade sig i de klassiska som i de yppersta moderna författarna. Florence Nightingale upphörde aldrig att läsa Plato på grundspråket. Under resorna gäfvos konst och musik lika väl som natur och människor de själfvullna flickorna en allt mångsidigare kultur. Såväl i England som i utlandet hade de, genom sin faders intellektuella umgängeskrets och många förbindelser, tillfälle att lära känna en stor del af tidens mest framstående personligheter. De behagfulla systerarna blefvo lika mycket firade på baler som uppmärksammade inom andligt högtstående kretsar på grund af naturlig begåfning och djupgående bildning. Den äldsta dottern blef tidigt gift med en engelsk adelsman. Florence fick äfven tillfällen att bestämma om hon ville välja en kvinnas vanliga öde. Särskildt var det en i alla afseenden älskvärd man, som för henne hyste en så djup känsla att hon icke undgick att gripas af en motsvarande böjelse. Men hvarken då eller senare kunde hon besluta sig för äktenskapet, ty hon kände att ej hela hennes varelse skulle bli tillfredsställd inom detta lifsförhållande. Redan tidigt hade hon haft aningar om att "Gud menade något särskildt

I.

Florence Nightingale.

med henne". Hon kände sig vara en af de kvinnor, som äga en så utpräglad intellektuell och verksam natur, att de i äktenskapet offra sina säregna möjligheter att gagna mänskligheten. Redan tidigt hade hon visat starkt intresse för sjukvård, men det hade icke varit henne möjligt att öfvervinna sina föräldrars fördomar mot att hon skulle ägna sig åt ett kall, som den tiden endast handhades af råa, ofla till dryckenkap förfallna, kvinnor. Under långa resor i Italien, i Egypten, i Grekland — resor dem hon njöt med en skönhetsälskande och fint bildad andes hänförelse — lärdes hon dock af längtan att fylla den kallelse, hon kände nedlagd i sitt hjärta, den att ägna sitt lif åt de sjuka och sorgtyngda. När hon öfverskridit trettioårsåldern fann hon sig så medvetet olycklig i det lätta och behagliga lif, hon förde inom hemmet och sällskapskretsen — där alla hennes företag voro betydelselösa för mänskligheten — att hennes lidande slulligen grep hennes familj. Hon fick hösten 1851 komma till diakonissanstalten i Kaiserswerth, för att där lära sjukvård. Under den utmärkte pastor Fliedners ledning lefde hon nu i denna lilla värld, där hon återvann sin kroppsliga och andliga kraft genom det stränga och regelbundna arbetslifvet, som hon fann "öppna en möjlighet till en bättre tillvaro för kvinnorna", genom friheten att utveckla andlig kraft och praktisk verksamhet. "Nu vet jag," skref hon till sin mor, "hvad det är att lefva och att älska lifvet; nu skulle jag kunna det som en sorg att lämna det." Det enda, som fattades i hennes lycka, var att hon ännu inte kände sina föräldrars fulla sympati. Den högt utvecklade faderns vann hon snart. Modern hade den svaghet, som Florence betecknar med orden, att människor icke "skilja mellan dåliga vanor och plikter". En dotter borde stanna i det hem, där hon var dess prydnad och glädje, ta emot visiter, servera té, ordna fester, se till socknens fattiga, sällskapa med far och mor. Det var endast småningom mrs Nightingale kunde försona sig med den underliga smak, hennes yngsta dotter visade för det i moderns mening afskräckande.

Drag för drag påminner Florence Nightingales tidiga historia om Fredrika Bremers. Om båda gäller att först när de hade ungdomen bakom sig, började deras lycka öfver

lifvet, ty då först fingo de äga sig själfva. Men icke i egoistisk själfyllräcklighet bröto de bojorna, som fjältrat deras personlighet, utan med den äkta individualismens mål: att äga ett jag för att kunna ge ett själf.

Nästa steg, Florence tog för sin utbildning, var en lärotid i Paris i ett hem, där barmhärlighetssystrar utbildades. Från denna tid härledde sig hennes sympati för den katolska kristendomen, där hon fann människokärleken varmare och mer offerberedd än inom den lutherska. När hon återkom till England, började hon tillsammans med en vän omordna ett sjukhem i London. Därunder lärde hon känna de svårigheter med hvilka hon sedan i hela sitt lif måste brottas. När uppgiften var genomförd, när hennes egen saktighet och organisationsförmåga vunnit någorlunda goda resultat, sammanfattade hon sin erfarenhet om dessa svårigheter i följande bön: "Gode Gud, bevara oss från kommileer och schismer, från Church of England och alla andra dödssynder, från filantropi och all djäfvulens list!"

Florence Nightingale ägde den framgångens hemlighet, som kan sammanfattas i talesättet om "en järnhand i sammetshandske". Hennes yttre var behagligt, hennes väsen den fina damens, hennes stämma sällsynt mild, hennes framställningar alltid hänsynsfulla i formen. Aldrig lät hon leda sig af små, personliga skäl. Hon trädde gärna i skuggan, fogade sig, böjde in på en annan väg att nå målet, när detta behöfdes för att vinna det. Men målet släppte hon aldrig ur sikte och hon tålde ej att man vann det med de halfdugliga, dilettantiska meloder, som då ännu kännetecknade den fina världens "välgörenhet." Statistikens studium blef hos henne verklig lidelse och det var genom siffrornas beviskraft hon röjde väg för de reformer hon ville åstadkomma. Hvarf hon kom skapade hon — ur ett kaos af slarf, slöseri och senvägar — ordning, sparsamhet och snabbhet. Hon ägde den förening af godhet och tankeklarhet, sympati och organisationsförmåga, humor och viljestyrka, som brukar känneteckna de kvinnor och män, hvilka i ordets stora mening varit mänsklighetens hjälpare. Framför allt ägde hon med dem gemensamt den starka känslan af en Guds afsikt med henne. Hon var djupt religiös, men hennes religion var icke någon kyrkas. Den var ett för henne personligt själstillstånd. Detta själstillstånd kunde, enligt hennes åskådning, endast bevisa sin religiösa halt genom handling för människors väl. Någon annan gudstjänst behöfde hon icke. Hennes far tillhörde den unitariska trosbekännelsen och det liberala partiet inom politiken. I båda fallen delade hon hans fria och reformvänliga åskådning. Redan som mycket ung var hon djupt intresserad af såväl politiska frågor som religiösa ämnen. Men när hon kom in i det lifsarbete, som för henne blef gudstjänst, hade hon allt mindre tålamod med de religiösa strider, som ingrepp äfven i hennes arbete. Så t. ex. den engelska högkyrkans fruktan för katolicism och sekterism. Hon måste kämpa för att hennes sjuka skulle få den själavård, de själfva önskade, men vara fria från den de icke önskade. För att ej sära deras känslor höll hon sig under gudstjänsttimmarne inne på sitt rum, så att de icke skulle

Sänd Edra

Klädningsar, Blusar, Kappor till Kemisk Tvättning eller Färgning, Gardiner, Möbelyger, Kuddar m. m. rengöras snabbt och omsorgsfullt hos
A.-B. C. O. Borgs söners Fabriker & LUND.

Pröva

Tuppens Zephyr

och Ni köper ingen annan.

märka att hon ej gick i kyrkan. Själfr var hon genomträngd af sin tro: att kärleken till Gud bevisar sig i arbete för mänskligheten. Snart kom den stund, då hon fick bruk för de insikter hon vunnit på sjukvårdens område och då de ord besannades, som hennes faster och bästa vän sagt henne under hennes grubblande och sökande tid: "Om du håller dig färdig att taga emot din uppgift i lifvet, så kommer den då dess tid är inne".

2.

Krimkriget pågick och det var första gången, som korrespondenter spelade en verklig roll genom sina meddelanden från krigsskådeplatsen. England blef gripet af förfäran då man sålunda fick veta att Englands sårade krigare vårdades — eller rättare vanvårdades — af gamla pensionerade veterarer; att läkare, operationsinstrument, förbandsartiklar saknades, med ett ord, att den engelska hären var utsatt för den mest ohyggliga vanvård, medan inom den franska hären de sjuka sköttes af de utmärkta franska barmhärtighetssystrarna. Times frågade om icke England kunde organisera en liknande sjukvård genom dugliga och offervilliga engelska kvinnor?

Den dåvarande secretary of war, Sidney Herbert, grep denna i England oerhörda tanke: att kvinnor borde användas äfven för sjukvård i fält. Han beslöt att genomföra den och i sin hustrus vän, Florence Nightingale, fann han det stöd han behöfde. Hon från sin sida hade redan börjat planlägga en färd till Krim och det dröjde icke länge innan hon med omkring fyrtio sköterskor och stora förråd af sjukvårdsartiklar och proviant kunde fara till Skutari först och senare till Krim. Den hänförelse för uppgiften, som besjälade henne, sattes på hårda prof. Såväl bland läkare som officerare funnos många, som ogillade den nya idén, medan andra villigt och verksamt främjade den. Men framför allt mötte hon den tungrodda omständligheten — med otaliga ansökningar, väntan på utlåtanen, order och kontraorder — all den massa af red tape* öfver hvilken man äfven nu under världskriget klagat — som fördröjer och försvårar den sakliga redan, det snabba handlandet, den fria och ändamålsenliga samverkan d. v. s. allt, som danar den effektivitet, hvilken flyttar reformer från papperet till verkligheten. "Red tape"-systemet tog hälften af all den kraft och tid, Florence Nightingale odelade velat kunna ge det omedelbara arbetet för de sjuka, offer för den slöa slentrian under hvilken hon såg de stackars sårade lida. Hennes förakt för "red tape" fortlevde äfven under lugnare förhållanden, då människans lif och välfärd ej lika omedelbart stodo på spel. Hon säger om en viss själfbelåten ämbetsmannatyp: "Dessa rundansiktade, ro-siga, slätrakade herrar sakna omdöme". Och hon fick aldrig anledning att ändra åsikt.

Florence Nightingale gick sin väg fram oberörd af allt dumt skämt, alla trånga fördomar och lyckades delvis — genom sakkunskap, ihärdighet, offervilja och diplomati — öfvervinna tröghetens motsånd. Hospitalsbyggnadens tillstånd och alla med sjukvården sammanhängande förhållanden voro i den grad usla, att sjukdomar kräde flera offer än såren. Soldaterna hade från första stund med beundran och beredvillighet gått henne till mötes och de sjuka dyrkade henne. Hon mottog deras för-

troenden, skref bref till hemmet, höll deras hand under operationerna, skämtade med de nedslagna, satt hos de döende i deras sista stund. Och dessemellan hade hon otaliga praktiska ting att ordna, motigheter att öfvervinna, framför allt dem, hennes underordnade beredde henne. Allt måste omskapas eller skapas. Genom de ofantliga summor, hon genom frivilliga bidrag erhöll, kunde hon småningom skaffa ny utrustning till sjuksalarna, ny beklädnad, förbättra kosten, skaffa läkemedel och kirurgiska instrument. Det var genom hennes geniala organisationskraft som alla hennes företag lyckades. Sålunda vann hon de ledande männens beundran och förtroende, och detta yttrade sig i beviljandet af allt mer handlingsfrihet. I stället för den samrå, där ingen haft ansvar och ingen myndighet att verkställa, sökte hon skapa afgränsade arbetsområden, hvarterda med ansvar för verkställandet af de uppgifter, som tillhörde detta område. Med följdriktig stränghet, förenad med moderlig ömhet, fostrade hon sköterskorna till pliktuppfyllelse och själfukt och sedan hon kom förändrades den råa tonen på sjuksalarna, ja, där blef "som i en kyrka". Genom hennes bref bragtes de dödas sista hälsning till deras anhöriga. I dessa bref inlade hon all den tröst en fin-känslig kvinna kan gifva andra lidande kvinnor. Men hon var ofta så trött af brefskrifning, att hon ibland önskade hon "aldrig lärt bruka pennan".

En af hennes stora svårigheter var de religiösa stridigheterna, särskildt dem mellan katoliker och protestanter, dubbelt plågsamma för henne, som icke "tillhörde någon annan sekt än den goda samaritans" och som hafade damernas "andliga flirt med de sjuka". Hennes höga uppskattning af de katolska systerarnas äkta kristendom ådrog henne misstanken för papism! Alla dessa segginande stridigheter blefvo den slutliga orsaken till att hennes krafter brötos af en allvarlig sjukdom. Men dessförinnan hade hon under mindre än ett år nått därhän att dödlighetsprocenten bland soldaterna sjunkit från 42 till 22 procent. Budskapen om resultatet af hennes verksamhet hade gjort henne till hela det engelska folkets hjältninna och hennes svåra sjukdom blef en landssorg. Hon tillfrisknade visserligen, men hennes hälsa hade erhållit en knäck, från hvilken den aldrig fullt återställdes. Ty när hon återvände till England, ungefär två år efter att hon lämnat det, unnade hon sig icke den hvila hon just då behöft för att helt återvinna sina krafter.

3.

Florence Nightingale hemkom från kriget med föresatsen att såväl de sanitära förhållandena inom hären som den etiska hygien-därstädes skulle äga hennes fortsatta omsorg. Hon ville äfven reformera hela den engelska sjukvården, skapa en kår af bildade sjuksköterskor, organisera hospitalsväsendet och öppna en ny bana för de till denna kallade kvinnor, som längtade efter en nyttig verksamhet. Årtionde efter årtionde förgick under dagliga strider och årliga segrar. Enligt hennes religiösa tro borde människorna göra denna värld till en allt fullkomligare hemvist för den gudomliga ande, som bor i människan, men en hvar kunde bäst förverkliga sin del af detta arbete, genom att verka i harmoni med sina anlag. Hennes anlag var att skapa goda hygieniska tillstånd för alla människor och den yppersta vård för de sjuka. Hennes nit var så brinnande, att hon hvarken unnade sig själf eller sina medhjälpare

inom läkarevärlden, ämbetsverken och regeringens någon ro. Och just emedan hon alltid arbetade mest fick hon sina kamrater att arbeta mycket. Det skulle här bli för långt att skildra hennes verksamhet på alla de områden, där hon blef tagen i anspråk. Hon var alltid anhängare af kvinnans emancipation och rösträtt, men för egen del kunde hon vittna att hon "vann allt det inflytande inom det offentliga lifvet, hon någonsin kunde önska utan att äga den rätten". Öfver hela det engelska imperiet blef hon den rådgifvande, — ofta äfven den ordnande — inom sitt särskilda område. Hon skref reglementen och stora betänkanden, hon författade böcker, förde en oerhörd brefväxling och blef till slut hela Europas sjukvårdssamvete. En af hennes vänner kunde med sanning säga att han aldrig sett ett fall, då nya idéer fått en så snabb spridning. Den redan omnämnde ministern Sidney Herbert, var — ända till sin död 1861 — hennes bästa medhjälpare, men hon vann äfven många andra framstående män och kvinnor till sina medarbetare. Hon satte dock i det hela männen högre än kvinnorna. "Ingen kvinna, jag känner har någonsin lärt sig att lära", säger hon, och fränkänner sitt kön intresse och koncentration. Själfr ägde hon båda i så hög grad att hon — t. ex. i förhållande till sina närmaste anhöriga och vänner — visar åtskilligt af den hårdhet, som skapande människor i regeln förete. Men utan denna hårda koncentration hade hon icke haft möjlighet att fullföra sina jätteverk. Hon blef grundläggare af hela den moderna sjukvården. Hennes verksamhet i kriget bildade utgångspunkten för Rödakorsset, enligt dess stiftares eget vittnesbörd. Hon verkade för fattiggårdarnes reformerande, för sjukvård i de fattiga hemmen, för bättre vård åt barnsängskvinnor, m. m. m. m.

Hon hyste ett varmt intresse för arbetsklassens välfärd och utarbetade redan på 1860-talet en plan för att arbetarne skulle kunna skaffa sig egna hem och ett stycke jord, men hon lyckades icke få Gladstone med sig. Hon stod på Josephine Butlers sida i dennas kamp mot den reglementerade prostitutionen. Hon var ej nöjd endast med församlingssjuksköterskor: hon ägnade ett par år åt att öfver hela landet skapa kurser för att utbilda de högre klassernas kvinnor till hälsovårdsmissionärer på landsbygden. Utbildningen var dels teoretisk, dels praktisk och åt denna frivilliga arbetskår — som åt sjuksystrarna — gaf hon den lärdom, som var summan af hennes lifserfarenhet: "Ett godt arbete är det, som utföres af en duglig hand, ledd af en klar hjärna och inspirerad af ett älskande hjärta".

Hon var outtröttlig i kampen att reformera de sociala och sanitära förhållandena i Indien och en sträng domare öfver Englands synder i detta dess lydland. Ty hon ägde i sitt skaplygne samma omullighet som den af henne så högt skattade John Stuart Mill. Om honom yttrade hon att han syntes henne "äga den sannaste uppfattningen af Guds lagar" och att begynnelsen till en sann religiös tro just låg i en rätt förståelse af den fria viljans och nödvändighetens inbördes förhållande.

"Det underbara med Gud är", säger hon, "att han är obönhörlig"... "Det är därför lönlöst att bedja mot pesten, så länge kloakerna gå ut i Themsen... Guds plan är icke att han ger oss hvad vi bedja om, men att mänskligheten skall tillkämpa sig det åt mänskligheten... Gud lägger all sin makt, sina egna lifsskapande lagar i människans

* Uttrycket kommer af det röda bindgarn, som brukas i de engelska ämbetsverken och talesättet har blifvit liktydigt med vårt "omsvepsdepartement".

händer. Han tillstäder människan att skapa människan genom lydnad för dessa lagar likaväl som han tillåter människan att ödelägga människosläktet genom att kränka dessa lagar"... Mänskligheten som skapare af mänsklighet, denna tanke, som först nu börjar genomtränga tidsandan, var hos denna föregångs kvinna den drivande kraften i hela hennes livsverk. Därför har det väckt min utomordentliga häpnad att hennes annars så logiska, för inga följdatsatser ryggande tanke, aldrig tog språnget från sjukvården i fält, till det sakförhållande, som nödvändiggjorde vården, nämligen kriget själf. Jag vet knappt något mer betecknande för den århundrade efter århundrade upprepade erfarenheten att äfven de starkaste andar i något afseende kunna förblindas af det beståendes makt. Samma händelser, som föranledde vår Fredrika Bremer att i England utfärda ett upprop till världens kvinnor att sammansluta sig mot kriget, gaf endast en Florence Nightingale impulsen att bekämpa krigets följder för dess orsak!

Jag vet icke ens om hon trodde på krigens slutliga afskaffande. Visst är att det verk, på hvilket hon satte in hela sin kraft, klart belyser krigets vanvett: det att människor sönderslamsa människor, som sedan mödosamt uppsamlas och sammanfogas. Men jag har ej sett att hon drog denna konsekvens af sitt livsverk.

Florence Nightingales biografi, författad af sir Edward Cook, utgör tillsammans två stora band.* I detta verk lär man känna alla sidor af Florence Nightingales lefnadslopp och tankelif liksom hennes olika arbetsområden. Det förefaller olämpligt att något hennes uttalande i ett så viktigt ämne som fredsfrågan skulle blifvit utslutet af hennes biograf. På de 800 sidorna finnes icke en enda rad, som tyder på att den tanken ens framstått för henne att mänsklighetens största uppgift för att — enligt hennes egna ord — skapa mänskligheten, måste bestå i krig mot kriget. Och detta krig var dock redan i midten på förra århundradet börjad genom den från Amerika utgående rörelse, som samlade flera af Englands och Frankrikes ledande män till opinionsmöten i frågan. Krimkriget afbröt rörelsen, men den blef återupptagen och växte allt mer i omfång, medan Florence Nightingale ännu ägde sina fulla själskrafter i behåll. Hon fyllde åttio året efter att *Ned med vapnen!* utkom, och hon följde då ännu världshändelserna med lefvande intresse. Och alljämt visade hon sitt klara omdöme i de politiska frågorna, bland hvilka just fredsfrågan på 1890-talet började framträda inom det parti, hon alljämt tillhörde, det liberala. Men på hvad sätt hon tillhörde sitt parti, visade hon bland annat 1895, då de konservativa med stor majoritet besegrat de liberala. Hon skrifver då att hennes politiska mästare — de af Robert Peel's skola — "arbetade lika ärligt för landet, hvilket parti som än härskade" och i detta sinnelag såg hon den verkliga statsmannastorheten: lifvet hade lärt henne att den, som kan samsas med sina motståndare, men

ändå bevara sin ståndpunkt, säkrast vinner seger. Som en annan af sitt långa livs erfarenheter betonar hon den, att majoriteten alltid har orätt. Och ingenting betecknar bättre såväl henne själf som John Stuart Mill än först dennes ord till henne och sedan hennes ord om honom: "Jag kan vredgas på människor, som icke vilja offentliggöra sina idéer, emedan de ej anse världen mogen för dem. Detta är antingen inbilskhet eller feghet. Har man funnit något man anser vara sanning, må man då i himlens namn uttala det. — — — Meddela världen de resultat du själf har nått, dina egna erfarenheter. De komma troligen att förvåna världen mer än något annat man kunde berätta dem". Efter Stuart Mills död skref Florence Nightingale: "Han var den mest fördomsfrie man jag någonsin känt. Om sanningen kunnat segra på bekostnad af hans nederlag, då hade han varit glad att ha lidit nederlag. Nu är han död. Och hans like få vi aldrig mera."

Under fullbordandet af de uppgifter hon föresatt sig, hade Florence Nightingale med åren blifvit lugnare och mildare. Hon såg icke längre sina sjuksköterskors äktenskap som ett svek mot ett heligt kall. Hon tillät sig oftare afvikelser från den mycket noggranna lefnadsordning, som hon måst ålägg sig för att icke besök och andra onödigheter skulle taga hennes tid från det nödvändiga, kallet. Hennes tilltagande sömnlöshet beredde henne ökad tid och hon kunde nu åter ägna flere timmar af dygnet åt att läsa litteratur och filosofi liksom åt personligt och brefligt umgänge med de blifvande sjuksköterskorna, hvilka fostrades i den af henne stiftade Nightingale-skolan, som stod i samband med det af henne omskapade St. Thomashospitalet.

Att anpassa sina lefnadsvanor efter sitt lifsmål, att taga väl vara på alla medel att tjäna detta mål, att klart urskilja det väsentliga från det oväsentliga, detta är äkta lefnadskonst. I denna var Florence Nightingale mästare. Intet offerades för fåfängans tillfredsställande, vare sig inom sällskapslifvet eller inom det egna hemmet i London. Aldrig förr eller senare har det funnits någon så öfver hela världen och på alla sätt hedrad kvinna. Men hon gick ur vägen för hyllningarna. "Att göra lifvet till en konst," skref hon, "är den skönaste af alla sköna konst. Och få äro de, som utöfva den. Jag är genom min dåliga hälsa nödgad att göra lifvet till en konst och att alltid ha detta i tankarna. Annars kunde jag intet uträtta."

Hon hann lefva så länge, att hon med vedervilja fick se sig själf gjord till helgon, och hon hade all möda ospard att skingra den sålunda uppstående legendbildningen och reliksamlandet. När hon blef ombedd

Sång till natten.

ÄR DÖDEN SÅSOM DU, SÅ SVAL OCH
ren
*i sträfsam aftons sista återsken,
må jag ej rädas bortom dagens glöd
att möta, Natt, din tyste broder Död.*

*Är döden såsom du, så mild och god
med hamn för tröttad håg och brustet mod,
då vill jag lyckligt andas ut, likt den,
som vandrat långt men kommit hem igen!*

*Är döden såsom du, o stilla Natt,
vill jag min gärning fylla, tryggt och glad,
och en gång finna vilan, djup och stor
likt trötta barnet hos en älskad mor!*

KERSTIN HED.

om "reliker" svarade hon: "Mina reliker från Krimkriget äro Englands nya sjuksköterskor." Hon tillbakavisade allt tal om sitt geni och betonade att hennes livsgärning hvilade på de hos hennes kön sällsynta egenskaperna af målmedveten koncentration, uthålligt intresse och en sympati, som gick utöfver det område, där kvinnor i allmänhet visa den. När Stuart Mill antog att kvinnornas insats i det offentliga lifvet framför allt skulle bestå i inspiration, skref hon med en betydlig underskattning af sitt eget väsen: "Jag är viss att min egen andel i administrationen har varit alldeles motsatt inspiration. Den har varit resultat af hårdt arbete, af en sträng skola i erfarenheter och iakttagelser, sådan som få män genomgått. Under ifrigt arbete med enskildheter har jag sökt rätta de fel männen begått på grund af hvad jag tror de kalla sin inspiration, men som jag kallar deras teorier utan grundval af praktisk erfarenhet eller tåligt personligt studium." När jubileumsfonder och en massa andra utmärkelser tillföll hennes livsverk blef hon orolig. "Vi börja bli moderna, vi måste vara på vår vakt," skref hon. För henne fanns ingen smärtsammare tanke än den att sjukvården för "systarna" kunde bli ett yrke i stället för hvad det varit för henne och hennes medsystor: ett religiöst kall. Men med mer oblidna ögon än på den blott yrkesmässiga duktigheten såg hon på "de medlidsamma änglarna utan händer". "Entusiasterna i ord" framkallade hennes bitande kvickhet och "kristendom för söndagarna" var hennes afsky. "Guds rike får icke endast vara inom oss, Gud måste komma med i allt: vår politik och vår vetenskap, vårt hemlif och vårt samhällslif, vårt underhus och vår regering, vårt postväsen och vår brevväxling, vårt utrikesministerium och vårt indiska ministerium." I det senare verkade hon själf under många år såsom Guds röst, särskildt genom sina kraf på att den i Indien kroniska hungersnöden skulle afhjälpas genom ett stort bevaltningssystem. Men ifråga om Indien kände hon sig som en reformator hvilken, trots de ihärdigaste mödor, misslyckats. Där äro ju ännu många af hennes kraf ouppfyllda. Men detta var också det enda område där hon verkat utan att genom denna verksamhet ha vunnit mark åt hvad som för henne var Guds rike.

Hon fick de länge lefvandes öde att öfverleva ej blott alla sina kära utan äfven att ej ha "någon kvar med hvilken hon kunde tala om de döda." Ja, hon lefde så länge, att minne, syn och själsförmögenheter sveko henne. När hon, 13 augusti 1910, stilla insomnade, var lifvet henne icke längre kärt. Nationen bjöd henne sin högsta ärebetygelse, en graf i Westminster Abbey. Men hon hade själf begärt den enklast möjliga begrafning — ja, hon hade önskat att hennes kista skulle följas till grafven af endast två människor. Det blef sex af hennes "barn", som hon kallade Englands soldater, hvilka buro hennes kista till vilan vid föräldrarnes sida på den lilla landkyrkogården, nära det hem där hennes barndom och ungdom till stor del förflöto. Bokstäfverna F. N., födelseår och dödsår är den enda grafskriften.

Själf skref hon omedvetet sitt epitafium med dessa ord: "En människa, hvars lif har skapat en stor förändring i tillvaron, så att alla fått bättre villkor än om hon icke hade lefvat och ett bättre, som varar evigt, som icke dör med skaparen — denna människa har lefvat ett stort lif."

* Den utkom 1917 på Hagerups förlag i Köpenhamn. Öfversättarinnan, A. Kromann, har fullgjort sitt värf väl, men man skulle önskat att det oerhördt breda originalet blifvit förkortadt. Detta skulle gjort boken mycket verkningsfullare för läsare utanför England, där alla dessa enskildheter kanske äga intresse. Men äfven för engelska läsare måste de alltför mycket skymma hufvudlinjerna. Biografen saknar konstnärlig gestaltningsgåfva, tröttnar genom upprepningar och massor af uppgifter. Men trots allt är den ett af de vackraste verk om kvinnokraft som bokvärlden äger.

☪ Hemkomsten. * Skiss af Teresia Eurén. ☪

PÅ RIFÖ FJORD LAG EN BRIGG FÖR ANKAR.

Den hade flere år å rad uppehållit reguljär förbindelse mellan Ostindien och Kap för ett svenskt rederis räkning, både fraktfart och passageraretrafik — det var före linjeångarnes tid — och nu var den hemkommen tills vidare på grund af särskilda fraktförhållanden.

Det var ett ståtligt skrof, solid ek, kopparförhydd, behöfde minsann inte sticka in i hvar hamn för att skrapas. Den vackra briggtacklingens väldiga segelmassa var nedfirad och beslagen, besättningen i land så när som på ankarvakten. Ingen syntes till på däck, utom en gammal gast, som med väggande steg trampade af och an, sysslande med ett och annat. Hans intresse tycktes främst gälla väderleksutsikterna: med rynkad panna och skakningar på hufvudet iakttog han himlens uppsyn, vindriktningen med mera. Men alltemellanåt flög också en snabb blick under buskiga bryn bort mot kajutdörren.

Det var en ovanligt stor kajuta. Genom ruforna skymtade den gedigna lyx som mahogny eller teak i förening med blankpolerad mässing kan skänka en skeppssalong. Mer än en nabob hade den också på sin tid härbärgerat, och hedersgåfvor till kapten buro vittne om gästernas belåtenhet. Äldste gästen, gamle Bärghult — han som nu gick där på däck och pysslade — brukade skryta om dem för hvem som ville höra på, just som om klenoderna varit hans egna; fast när en näsvis kockspojke en gång frågade om han sett den där guldbeslagna, briljanterade käppen till exempel, så kunde han inte svära på den saken. Men att kapten varit på tigerjakt med lorden, som gaf honom käppen, se det bekräftade Bärghult med saffiga eder, det var likasåvisst som att kapten och han själf hållit på att sätta lifvet till i ett ormtempel nere i Afrika, en grotta med slingrande gångar, där fan själf kunde gått vilse. Ja, att de kom ut därifrån något så när helbrägda, det var då ett Guds under. Stark var ju skepparn förstas, seg som ljäradt lågvirke, men den gången höll det på att gå illa förn. Se, han skulle aldrig rört öfverkuckun deras, det där förbaskade ormkrittret, som de hade besvärjelser med därnere i groffan! Jojo, det var efter den resan han kom hem och fann — hm! ja, sen dess kom han inte hem vidare. Han blef förhäxad, det är visst och sant...

Och Bärghult lade om tuggbussen och såg bister och tafatt ut — som en som hållit på att förplumpa sig. För gubben var uppriktigt tillgifven sin unge kapten, och hva' tusan holkar och vrak angick kaptens hemligheter de andra gastarna! De var nya allihop. Ingen af dem visste något vidare om den, hvars kommando de lydde — annat än att det var rådligast att vifta på, när han gaf order, och Gud nåde den som muckade!

Riföfjordens böljor började fräsa om bogen. Briggen Galatea häfde sig som en otålig springare. Bärghult skakade allt betänksammare på hufvudet. Han delade fortfarande sin uppmärksamhet mellan stormtecknen och — dörren därborta.

Och nu gick den upp. Ut kom en man som bar himlens atla ovädersmoln förlätade i sin fysionomi. Blackbeard, den mest fruktade och mest pittoreske af 1700-talets pirater, kunde ha sett ut så. Korpsvart hår och skägg inramade ett bronsansikte, gjutet i sin dystra energi under tropikernas sol, de djupgrå ögonen hade en sådan

blick, som inte väjer för någonting. Det låg öfver hela den bredaxlade, något undersåtsiga gestalten en koncentrerad kraft, som måste braka lös emellanåt, som behöfver mycket utrymme... Så såg han ut, kapten Karl Johan Ekestam.

Gamle Bärghult visste att Karl Johan Ekestams lynne numera var ett osäkert farvatten, och han började försiktigt loda. Först några neutrala men inte misslänkt onödiga ljanstefrågor. Så kom det i förbigående: "Kapten går inte i land?"

Ingel svar. Gubben vågade inte se på den tillfrågade men trefvade sig vidare: "Det var mycket att ordna med böcker och papper..."

Alltjämt tystnad. "Jaja, men jag säger som sant att det är då synd och skam! Man ska väl vara mänsklig..."

"Sköt han sitt! What the devil...!"

De grå ögonen svartnade så olycksbådande, att gästen tvärt kom af sig och fick någonting att syssla med längre bort.

Och kajutdörren for igen med en skallrande smäll.

I delsamma hördes årtag på andra sidan fartyget. Nå, det var inte så utan att gubben haft ett halft öga på den där båten en stund förut, och han var inte säker om att inte kapten sett den med.

Det var en kvinna, som låtit ro sig ut till fartyget i detta hofande väder, en kvinna med ett barn.

Om den trygge gubben Bärghult nånsin kunnat kallas nervös, så skulle det varit nu. Tre gånger var han fram och tillbaka öfver däck på en minut. Han tänkte ju hjälpa kvinnan och barnet ombord, men när han äntligen kom ända fram till relingen, voro de redan uppe på däck.

Där stod hon — den späda, spensliga gestalten, insvept i en "äkta schal", som gled ned från de smala axlarna och stod ut som en kapusjong i ryggen. Inom en svart sidenbahytt skimrade ett ansikte härjadt och genomskinligt som en trampad narciss.

Gossen bredvid henne höll hårdt hennes hand. Men det var ej ett barns hjälpsökande grepp, det såg ut som ett ansvarsmedvetet, skyddande handtag: "Ingen får göra dig något, jag är med!"

Den lilla pysen kunde väl vara en sex, sju år på sin höjd, men ansiktet var äldre. Där låg någonting rörande i dess brådmogna allvar. Hans dräkt gaf dessutom ett putslystigt intryck af manlig miniatyr. Han var klädd i långbyxor, väst och jacka med nervikt hvit krage och slips och höll i ena handen en hög hatt, som blåsten knuffat af honom. Det svarta håret krusade sig i nacken och fladdrade i mjuka vågor öfver hjässan. En grof sjömansnäfve lades ofrivilligt därpå i en klumpig smekning. Då log gossen, och två runda gropar visade sig i kinderna, gropen i hakan framträdde tydligare, hela den lilla fysionomien var solig oskuld.

Men genast återtogo ögonen sitt svärdiga allvar. Greppet om moderns hand blef ännu fastare. Han drog henne med sig — bort mot den slängda dörren.

Hon hade stått där darrande, viljelös. Som i en dröm lät hon sig föras vidare. Bahyllens band löstes, guldröda lockar hängde fritt ned kring förgråna drag — en Magdalena från någon gammal mästares tafla.

Utanför dörren ryckte hon till, som om hon vaknat till medvetande. Förtviflade, frågade irrade hennes ögon omkring: "Hvar är jag? Hur har jag kommit hit? Kan ingen hjälpa mig?"

Däcket var tomt, vågorna slogo doft mot fartygets sidor, det möknade mer och mer. Inte ett ljud hördes därifrån. Skulle han inte öppna? O, den förskräckliga slängda dörren! Den hade hon sett framför sig under sömlösa nätter, hur många år nu, hur många år! Hon kunde ej lyfta handen till låset...

Då lyftes en späd hand mot vredet, en hand som för ett ögonblick släppt hennes, och gripen af blygsel att vara så mycket svagare än ett barn, gick hon in, skjufvande gossen före sig.

"Kristin!" — Hennes namn slungades emot henne som ett obevekligt halt! Genast sjönk hon på knä. Var det öfverlagdt? Var det en ögonblicklig verkan af mannens åsyn? Hans ansikte var förfärligt, fylldt af en vrede, hvars utbrott endast hejdades af dess egen sammanpressade kraft — liksom en ström hejdar sig själf vid utloppet, när dess massor tränga allför våldsamt på. Så mycket mera förintande kommer sedan störtfloden.

Kvinnan väntade skälfvande att den skulle komma. Och den kom. Brusande och dånande vältrade den fram. Den kastade stenar, den dränkte och förhärjade. Brutalt, skoningslöst störtade orden fram öfver henne, tills hon tyckte att hennes själ ryckts upp med rötterna och dref som ett redlöst litet flamm långt bort...

Då kände hon två armar om sin hals. Ett barns armar. Med den sorgbundna blicken orörligt riktad mot fadern lade gossen händerna för moderns öron och blef stående så.

"Hvarför lämnade du mig?" kved hon. "O, hvarför lämnade du mig och honom?"

"Jag fann en främmande man på min plats! Kunde jag veta om barnet var mitt?"

"Om det var ditt!" Hon skrek till i ångest. "Om han är din! Se på hans ögon!"

Och mannen såg. Han såg in i de djupa barnaögonen och såg sig själf, sådan han en gång varit eller velat vara — innerst inne. De kloka grå ögonen voro hans egna men med en oändlig, sorgmodig ömhet och längtan.

"Se på honom," sade hon, "se hur jag längtat efter dig! Jag bar honom under mitt hjärta, när du lämnade mig första gången för så lång tid. Å hvarför, hvarför? Var det inte din äfventyrlust som dref dig? Kunde du inte fått arbete på närmare håll?"

"Rederiet bjöd mig villkor, som jag aldrig fått på annat håll. Vi behöfde pengar, som du vet, mycket pengar. Mor lefde än. Hon skulle ha allting så som hon varit van. Jag hade ju köpt henne gård och grund och inredt allt som det gamla hemmet med bohag och alltihop. Det hade hon förljant, men det gick till grofva summor... Och du — ja, du var en dansdocka!"

Hon rodnade häfligt och kastade en skygg blick på gossen vid denna snärt af förakt, och det var inför honom hon nu försvarade sig.

"Vår lilla flicka hade dött. Jag kände mig så onyttig, så ensam. Jag trodde du tröttnat på mig... Och så — när jag visste att jag skulle bli mor ännu en gång, då hoppades jag att allt skulle bli godt. Jag bad dig stanna... Om du sagt ja, så skulle jag låtit dig veta... Jag bad dig på mina knän, så som jag ligger nu, men du var hård, Karl, du var hård!"

Hon dolde ansiktet i händerna och började snyfta.

Gossen strök sakta öfver hennes hår, och ej en sekund släppte han fadern med ögonen.

"Du blef borta, fast jag tiggde i mina

Kvinnoporträtt till

MED STOR MAJORITET VALDES NYLIGEN till organist i Sofia församling i Stockholm fru Sara Wennerberg-Reuter, känd som kompositör. Fru Reuter är brorsdotter till Gunnar Wennerberg och dotter till genremålaren Brynolf Wennerberg och hans maka född Schoug, bägge mycket musikaliska. Den nya organisten har studerat vid det berömda konservatoriet i Leipzig och vid musikaliska högskolan i Berlin. Bland hennes kompositioner må nämnas Skogs-rået, som med framgång uppfördes i Gäfle 1915 och som kanske i framtiden kan komma fram i Stockholm och Göteborg, då kompositionen rekommenderats till inköp af Musikaliska Konstföreningen af hofkapellmästare Conrad Nordquist. Vidare en del manskvartetter, af hvilka fem prisbelönats af Sällskapet för svenska kvartettsångens befrämjande.

Sara Wennerberg-Reuter.

Det finns nog inte många kvinnliga journalister med smak och anlag för revolutioner som fröken Tora Garm, Dagens Nyheters till bolsjevikernas Petrograd utsända medarbetare. Oss veterligt har det endast funnits före fröken Garm och det var Mary Wollstonecraft, som år 1792 gaf sig af till Paris, men i olikhet mot fr. Garm icke kunde komma därifrån efter en månad utan tvärtom nödgades stanna, och här slutar parallellen mellan de bägge damerna. Det var nämligen mera modernt med idealism på Miss Wollstonecrafts tid och nyheterna gingo icke fortare öfver Kanalen än att man mycket väl kunde sitta i England och berusa sig med de nya idéerna om frihet, jämlikhet och broderskap, medan idéernas bärare mördade i Paris. Men i fröken Garms väg hade ödet fört en bolsjevik, som före revolutionsutbrottet vistades i Stockholm, en af dessa bildade ryssar, som påverkats genom krigshändelserna till revolutionära tänkesätt.

Och då lusten hos henne att komma till Petrograd blef så stark, att hon icke längre kunde motstå den — hvar och en har ju sin passion här i världen — hade hon denne bildade bolsjevik och hans familj att ty sig till. Förmodligen trodde denne, att han här skulle kunna göra en proselyt för sina idéer — hans befattning i den revolutionära regeringens tjänst bestod i att göra propaganda för revolutionen i Persien, Indien och Kina, och följaktligen hörde det till hans yrke att värfva själar. Men för den unga svenskans del blef hans skörd klen, hon hade sett för mycket praktisk bolsjevism omkring sig i Petrograd och för öfrigt var hon ständigt så hungrig, att ett längre tankeutbyte omöjliggjordes. Efter den första timmen teoretisk bolsjevism sjönk hon ofelbart ihop af utmattning.

— Var ni inte förfärligt rädd i Petrograd och ångrade ni inte, att ni gifvit er in i oredan och osäkerheten där, är en fråga, som man osökt ställer till fröken Garm, då man träffar henne. Men hon äger ungdomens hela oförskräckhet och den sanna journalistens behof att vara där närgångning händer, som man kan skriva om i tidningen.

— Folk tror att jag öfverdrifver, det har Affon-

bref att du skulle komma hem. Jag tiggde och bad, du blef borta år efter år. Du skickade pengar, då jag bad om dig själf, pengar, pengar... Till sist slutade jag upp att be..."

"Du hade fått ersättning!..."

Vid hans skratt reste hon sig. Det ryckte kring munnen, men hufvudet bar hon högt, det hade kommit värdighet i hennes hållning. Och hon grep åter barnets hand, nu såsom den beskyddande: sonen fick icke kränkas i modern!

"Karl, du har ingen rätt att döma mig! Du lämnade mig ensam, jag var icke gjord för ensamhet..."

"Du förnekar således inte..."

"Nej", ropade hon, och hennes ögon ländes som två gyllene lågor, "nej, jag har varit dig otrogen! Men det var först efteråt, sedan du skymfde mig med din misstro, sedan du lämnat mig i vredesmod..."

"Hvarför sa du inte...?"

"Du hörde ju inte på mig! Du var ju som vansinnig... Du slog sönder kristallkronan och rusade i väg. Kronan — den var ju för oss som en bild af vår egen lycka, du hade

Maria Persén.

Sofie Sjöström.

en gång kallat mig Kristallen den fina. Kristaller är sköra ting, de tål inte så hårda slag..."

Medan han talade, hade mannen och gossen alljämt betraktat hvarandra. Och där hade förts dem emellan ett samspråk från själ till själ, inte ens förmedladt af tankar. Men ovädersmolnen i det manligt hårda ansiktet började skingras, och i de barnsliga

Nytt kvartal stundar

hvarför ärade kvartalsprenumeranter erinras om nödvändigheten af prenumerationsens omedelbara förnyande till undvikande af afbrott i expeditionen.

dagskrönikan. :-

bladet också påstått, som ni vet, sade fröken Garm, men jag har hela fiden hållit mig till fakta, jag behöfver inte öfverdrifva, hvad som sker är tillräckligt märkvärdigt ändå.

Då detta läses har fröken Garm förmodligen i sin tidning berättat om hur hon så godt som rymde öfver finska gränsen för att få en intervju med Repin, hvilken bor i en villa i Finland och hur hon från denna olofliga utflykt, som hennes pass icke berättigade henne till, återkom till Petrograd vid tolfviden på natten, i stället för klockan åtta, som angafs i tidtabellen. Men när man är nog naiv att tro på ryska tågtidtabeller, följer en straffet omedelbart i spåren! En annan gång var fröken Garm med om gatueid med kul-sprutor och fick kasta sig ned för att undgå att bli träffad. Men så särdeles modig eller duktig anser hon sig inte själf. På sin höjd, att det var en ganska ovanlig tur hon hade att få komma till Petrograd just nu, då hon längtade så mycket dit.

Den 28 februari fyllde fröken Maria Persén i Oskarshamn 50 år, och den stora mängd blommor, telegram och presenter som hon då fick mottaga vittna om den popularitet hon åtnjuter.

Fröken Persén, började vid 18 års ålder med sömnad och har sedan dess med en energi och arbetsförmåga, som ofta gränsat till det ofroliga, uppnått en högt aktad och ansedd ställning som innehafvarinna af en bland de förnämsta syateljéer i landsorten. Hon räknar en vidsträckt kundkrets ej blott från hemorten utan ock från vidt skilda håll landet rundt.

Hennes smak, högt uppdrifven och skolad, skaffas högt af en talrik vän- och kundkrets, som önska henne lycka och framgång i fortsatt arbete.

I vår tid är det en glädjande företeelse, att så många kvinnor helt gå upp i att hjälpa samhällets mindre lyckligt lottade medlemmar. En sådan kvinnas uppoffrande livsverksamhet bringa vi i dag till våra läsarinners kännedom, då vi publicera bilden härintill af fröken Sofie Sjöström i Karlshamn, hvilken den 17 mars fyllde 60 år.

Född i den stad, där hon tillbragt hela sin lefnad, har hon städse tagit sikte på välgörenhetens ädla och uppoffrande arbete, och i egenskap af välgörarinna är hon också känd och uppskattad af hela det samhälle, där hon är bofast. Själff medlem af samtliga välgörenhetsinrättningar i staden, har hon dessutom varit en af stiftarne af ordensförbundet M—ns arbetsförenings understödsfond, är styrelsemedlem i Tioöresföreningen och Kvinnornas uppbåd samt revisor i Röda korsets lokalförening m. m.

Dotter till framlidne stadsfogden i Karlshamn Johan Sjöström fick hon under faderns sista lefnadsår biträda honom som auktionsnotarie, och efter hans död erhöill hon sagda befattning, hvilken hon i en lång följd af år med stor samvetsgrannhet och plikttröhet beklädt till allas belägenhet.

dragen vaknade mer och mer ett uttryck som af igenkännande. Det var som om gossen lyssnat men ej till de ord han hörde utan att fatta, han lyssnade spändt till något, som spirade upp inom honom själf.

Och plötsligt, lika oväntadt för båda de andra, släppte gossen moderns hand och gick fram till den mörke mannen, som talat så vreda ord. Och det svartskäggiga hufvudet böjdes ned öfver ett litet ansikte, som strålade så ljust, att ett återsken spred sig öfver två prövade människors själar, öfver mannens hårda och öfver kvinnans härjade drag.

"Kristin!" Annu en gång hörde hon sitt namn men nu med en helt annan ton, vek, nästan afbedjande...

När de tre en stund efteråt trädde ut ur kajutan, var ovädret färdigt, samladt till uraladdning, men briggen Galatea var också färdigt att möta det. Och briggens kapten förde hustru och barn under däck och sade, medan han smekte sin sons mörka hufvud: "Hädanefter ska vi tre möta alla stormbyar gemensamt!"

Allt för

PÅ IDUNS BORD HOPA SIG BILDerna från det kämpande Finland, nys tagna fotos, som herr Karl Wallberg i Pressfotobyran förl med sig hem från en Finlandsfärd, under hvilken han med de hvita frängt långt in i hjärtat af landet till Vasa, till högkvarteret i Seinäjoki och till Varkaus, där heta strider stått. Det var nog knappast vederbörandes mening att herr Wallberg skulle komma till Varkaus, men hur det nu hände så var han där en vacker dag och ökade sin redan förut rika skörd af

1. Fångna ryska matrosar i Vasa, af hvilka ett par ha sina hustrur med. 2. Nyländska rytare i Seinäjoki. 3. Den enda öppna porten till de hvitas Finland: tullhuset i Torneå. 4. Senatshuset i Vasa, förut yrkesskola. 5. Senaten i Vasa. Fr. vänster: Juhani Arajärvi, Heikki Renvall, Alexander Frey, E. V. Pehkonen. 6. Kommendanten Appelgren. 7. General Mannerheim med stab i Seinäjoki. 8. Militärtransport förbi

Finland!

bilder med den foto af träsliperiet i Varkaus, som vi här reproducera. Det är en viktig historisk plats numera, där stod nämligen en förbittrad strid mellan röda och hvita. De röda hade besatt fabriksanläggningarna och beskötos af de hvita, som anfände en framför liggande såg och i skydd af det brinnande huset efter två dygns oafbruten strid lyckades drifva ut fienden ur hans position. De komma fram den ena efter den andra af dessa finlandsbilder och ena ögonblicket tycker man sig skåda Fän-

högkvarteret i Seinäjoki. Högkvarteret består af de skärmomgifna boggievagnar, som synas i bakgrunden. 9. Öfning med tagen rysk kanon i Jakobstad. 10. Träsliperiet i Varkaus, taget från de röda. I förgrunden en nedbränd såg. 11. Öfning i Jakobstad. 12. Infanteriöfning i Vasa bredvid Topeliusmonumentet 13. Fångna rödgardister, i förgrunden en rånördare. — Pressfotobyran.

riks Ståls landsmän, en fast enhet af seg finsk kraft redo att kämpa för sin sak till sista blodsdroppen, men så kommer en ny bild, som med förfärande tydlighet bringar det faktum in på lifvet på en att här förgör en broder sin broder. Se på de fångna rödgardisterna med den fristående figuren i midten, den mest framträdande i flocken. Det är en rånmördare, en usel sate till huligan, som från brott och fängelse råkat in på inbördeskrigets vägar. Och skarans vaktare, den finska öfverklasspojken, knappt femton-årig, som tar det hela som ett härligt äfventyr. De yttersta motsatserna i den sönderslitande kampen äro samlade i denna bild.

Herr Wallbergs färd gick från gulaschstaden Torneå till Uleåborg, därifrån till Seinäjoki och Vasa samt till Varkaus och tillbaka till Vasa igen. Från Uleåborg har han ett outplånligt minne, som ger honom en grundlig afsmak för Ryssland och kanske också för det meningslösa i kriget. Det är besöket i gamla finska kasernen, där ryska fångar förvarades. Innanför dörren i ett af logementen stod ett bord, där några soldater som bäst intogo en måltid, på britsarna lågo soldater och rökte eller sofvo och invid motsatta väggen var en stack halfvägs upp till taket med allt upptänkligt afskräde och annan orenlighet. Där uträffade soldaterna sina naturbehof, dit kastades matrester och skräp om hvarlannat. Det växte ett par centimeter tjockt mögel på denna hög och stanken var olidlig, men dessa män, som sofvo, åto och skötte sitt sorgfria väsen i detta rum föreföllo fullständigt oberörda. Det var i denna kasern, som vid finnarnas eröfring funnos några fullständigt nakna finska kvinnor bland de 800 soldaterna. Dessa, som nu omhändertagits, äro fullständigt apatiska, alla utan undantag veneriskt smittade. Ingen af dem är öfver trettio, ett par endast fjorton år.

En ny bild. Helge Lindström 15 år från Vasa var med i 48 timmars stormningen vid Varkaus och fick mössan genomskjutet. Nå, sköt du någon rödgardist frågade fotografen honom. Och svaret kommer efter en stund, sen den finska säfligheten hunnit öfvervinnas. — Jo, nog sikta ja på en, och nog damp han och vifta med näfven, så ingalunda gick han hem int.

General Mannerheim är en mycket upptagen man, och någon tid för fotografering har han strängt taget inte, men om man vill passa honom någon dag mellan tolf och tre utanför högkvarteret, de sex boggievagnarna på järnvägslinjen vid Seinäjoki, så lyckas det nog till sist. Och så sker. Utanför högkvarterets vagnar är ett högt galler uppsatt, som afskiljer dessa boggievagnar från den omgivande världen. Så enkelt går det till hos de hvitas högste öfverbefälhafvare.

Mat finns det godt om i Österbotten. Rågsiktsbröd i tjocka kakor och lika tjockt med smör och ost ofvanpå, så förpläga sig de finska bondpojken, som komma med matsäck hemifrån. En sexton, aderton sådana smörgåsar är för dem ett vänligt mål. Mjölks finns också så mycket man vill dricka. Men nattflogi är ofta ett problem, som vid mörkrets inbrott ännu återstår att lösa, och många äro de nätter, som de svenska resandena lånat hus i en gammalmodig järnvägsvagn, där temperaturen mot morgonsidan sjönk flere grader under noll. Som en oas framträder då uppehållet i Vasa, där de svenska herrarna inkvarterades hos hofrättsrådsinnan Skog, en dam af den gamla finsk-svenska stammen. Alldeles utanför partistriderna som hon lefde, hade hon bibehållit sina sympatier för Sverige och sände med våra landsmän en hjärtlig hälsning till landet på andra sidan Bottenhafvet.

Nya taflor ur denna brokiga samling. De svenska officerarna, som kommit öfver till Finland ha som man vet utnämmts till ledande befattningar. Grefve Hamilton är chef för artilleriet och leder artilleriskolan i Jakobstad, löjtnant Cronstedt förde befälet vid Varkaus stormning, kapten Beskow har också en framskjuten post, för att endast nämna några få. De ha alla högt anseende för tapperhet och duktighet i tjänsten.

Och grymheterna i krigföringen? Ohylligare än allt annat är inbördeskrig, det är det intryck som herr Wallberg bär inristadt i sitt sinne, då han nu återvänder. Soldaterna hata dem de kämpa mot personligen. De vela för mycket om hvarandra, de kunna icke få den operonliga uppfattning af kampen, som då ett folk kämpar mot en fiende, som är ett främmande folk. Om de rödas grymhet är mycket skrifvet. De tyckas bl. a. ha mani på att spika upp sina döda offer. En präst som de mördat, spikades i kappa och krage fast vid en husvägg, där han fick hänga aderton dygn och de som gingo förbi spottade på honom och skuro sönder honom i ansiktet med sina knifvar. De hvita kunde också gå till väga med raffinerad grymhet. En gång skulle sju rödgardister arkebuseras. Den första ställdes upp i ett hörn, det var vid en stor fabrikslänga och sköts genom hufvudet på 7 meters afstånd. Därpå kommenderades nästa man att släpa bort liket, hvarpå samma öde öfvergick honom och så vidare tills alla voro expedierade. Arkebuseringarna försiggingo alltid klockan två på natten vid månljus. En 300 man kunde ställas upp på isen och skjutas. — Första gången man är med om en arkebusering, säger herr Wallberg, gör den ett ohylligt intryck, men man förhärdas så småningom, det måste ske, det är kriget.

— Och hur länge tror man att det kommer att dröja, innan de hvita äro herrar i Finland?

— En tre veckor eller på sin höjd en månad, blir svaret. De hvita söderifrån och norrifrån skola fränga samman de röda i södra Finland. Med tyskarnas hjälp kommer detta ofelbart att inträffa.

Kolarbruden.

En historia från ett nödår.
Af THORSTEN LJUNGMARK.

STORBONDEN PÅ TOMTEN SKULLE bygga en ny kolköja. Därtill sände han sin mest befrodde man, sin hustrus systerson Erik, med manskap och nödiga redskap.

— Lagg den mot berget så har du skydd från norrsidan. — Mer blef icke sagdt, ty Erik var van att förstå och vara till lags. Två mil uppåt skogen drogo de åstad, två mil i oländig terräng utan väg och stig mellan orörda hundraåriga granar och furor. Buberget hade sin majestätiska mantel af susande skog och grönskande mossor utan fläckar och revfor den tiden, och nedanför blänkte Trolltjärnen svart mellan täta stammar — nu är där ett brunt öga långt inne i ett bälte af dy, pors, kärmark och mariga granbuskar.

Här skulle den nya kolbottnen ligga och Erik valde ut en bra plats för kojans. Den fick godt skydd mot norr och öster, hvilket är en stor fördel.

Det var försommar och dagen var lång. Frammot kvällen var kojans i det närmaste färdig och allesammans gingo ned till Trolltjärnen för att fiska. Det lyckades öfver förväntan och rikt lastade drogo drängarne hemåt, medan Erik stannade kvar öfver natten. Några småsaker skulle göras vid kojans

ännu och på morgontimmarna skulle han vittja krokarna och nät i tjärnen.

Han bommade dörren väl — ty detta var på björnars och vargars tid, men hade icke väl hunnit somna förrän han väcktes af ett oknytt lif. Det var som om hela berget, det vidsträckta, massiva Buberget börjat röra på sig för att gå sin väg. Det knakade, det dånade, det sprang med små fötter, gnällde med gälla, tunna röster, gaf genljud af tunga, igenfallande dörrar, det lät som om några famnar ved rullat ned för bergväggen öfver kojans tak. Slutligen blef det tvärtyst och en hård knackning genljöd mot både väggar och tak därinne.

Inte vet jag hur flydda tidens män och kvinnor voro skapade i sina hjärtan. De trodde bergfast på allt hvad de hörde och sågo och likväl felades dem aldrig mod att se det som värre var än döden i hvitögat.

Ty Erik öppnade dörren. Det gick som ett sus rundt omkring ur marken, men ingenting kunde han se i den täta skymningen under granarna.

— Flytt på kojans! sade en mjuk röst tätt bredvid honom. Flytt, flytt på kojans!

— Kan väl göra det om den står olämpligt, svarade Erik fogligt, ty han begrep att skogsfrun var ute i ärenden. Han hade visst satt kojans midt för hennes dörr.

— Sätt na vid krokfallen, fortfor rösten inställsamt, sätt na vid krokfallen! Du skall inte ångra dig!

— Jag skall flytta kojans i morgon dag, lofvade Erik, men jag vill sofva i fred i natt!

Och det fick han och lugnet var stort i skogen den natten.

Strax efter soluppgången var han ute och tittade på den nya boplatsen. Den var väl vald. Om han högg bort krokfallen skulle han få ett godt stöd för britsen, spiselsten fanns där också. Bakom låg en stor, i två block klufven sten. Sprickan kunde fyllas med jord så, drog det inte från norr. Och sannerligen fanns det inte en källa strax under stenväggen åt söder!

Erik arbetade hela dagen men blef icke färdig till kvällen. Då gick han ned till tjärnen för att vittja sina fiskdoningar men fann icke ett lif. Han log för sig själf, återvände till kojans och arbetade hela den ljusa natten. Morgonen därpå vid niofiden, just då han lade sista hand vid dörrhaspen inifrån kom Tomlbonden själf med två af drängarna ned för berget. Hans hustru hade utom sig af oro tvungit dem i väg.

Erik hörde dem på långt håll i berget och steg ut för att möta dem. Tomten såg häpen ut och drängarnas ögon stodo på skaff i deras hufvud, ty kojans var flyttad från bergväggen!

Erik och bonden skakade hand.

— Jag kan förstå att moster vardt undrom när jag inte kom hem i går, sade den unge. Men jag fick justsom en vink, si!

Mera sades inte. Det osynliga folket talar icke till andra än få utvalda och tycker inte om att bli föremål för prat.

De gingo ned till tjärnen och funno ryssjorna så fulla af fisk att alla fyra hade full börda hem.

Tomten berättade själf för sin hustru hvad som skett i skogen. Calla var en klok kvinna, hvilket gården noggsamt bar vittne om.

— Blir nog omycket till tur med den där botten! sade hon.

Då den första milan var rest och fänd och Erik ensam låg kvar där uppe första natten knackade någon sakta på dörren. Erik sprang upp och öppnade, tacksam för varningen, ty han trodde att det gällde milan, men hejdades af att något klingande kastades för hans fötter. I skenet från glöden

glittrade det som af silfver och guld. Kvick som tanken kastade Erik sin goda knif öfver det, ty försiktighet skadar aldrig. Därute skrattade en kvinna — förunderligt fin i målet var hon.

— Brudgäfvän! sade en röst som Erik hört förut. Bruden kommer ock, om du töfvar.

— Tack så mycket, länkte Erik och drog igen dörren, men något höll emot.

— Ett människobarn blir det! — Det var som en pust i hans öra och han kunde icke afgöra om rösten kom inifrån honom själf eller om den osynliga därute svarat på hans hjärtas tanke.

Han lade ved på elden och tog skänkerna i närmare betraktande. Det var nio tunga skedar och en stor kanna i arbetadt silfver.

I fem år stodo dessa saker i ett af Tomtegårdens stora, snidade skåp. I fem vintrar låg Erik däruppe vid trollfjärnen och vaktade milorna. Han hade det bra. Han kunde sofva lugnt om nätterna. Ty om milan behöfde ses till knackade en vänlig hand på kojans dörr och om han inte strax åtllydde kallelsen dansade en näfve småsten ned genom rökfångel med buller och bång — äfven om snön låg famnsdjup öfverallt. Stundom fann han väl ock ett af milans draghål tillfäppt eller ett nytt öppnadt när han synade den om mornarna. Alltid brunnö milorna jämnt och fort och lämnade fina kol. Men bruden dröjde ännu.

1867 var ett köldens, svältens och den bittra nödens år.

Kölden var nog stark att förgöra allt levande som icke kunde möta den med mångdubbelt starkare skydd än vanligt. Snön kom i sådana massor och kölden höll i så länge, att ända ned till Dalälvens strand i Gestrikland syntes den 18 maj — Erik, som skall gifva ax om Olof skall gifva kaka! — gärdesgårdsslörarnas toppar sticka upp ur snön! Löfvet slog icke ut till midsommar; sedan bröt väfan som en syndafloed öfver marken, sommaren var kall och vintern återkom redan i början af oktober, utan att människorna hade säd och potatis att möta den med. Icke blott de fattiga svälte, de rika bönderna stodo sig nära slätt och åto bark och sådör. Den säd som bärgats var så lätt matad att en svullen piga med lätthet handterade en tunna råg, godt mål. Många fröso och svulfo ihjäl och uppifrån landet sökte sig en ström utsvultna människor ned emot kustlandskapen, isynnerhet till Helsingland och Gestrikland.

I julveckan kom ett fyradagars yrväder med oerhörda snömassor och en kyla så stark att ingen eldning kunde hålla den ute. Vattnet frös i Tomtens stora kök, där torrvedsbrasan dock flammade nätter och dagar och hela hushållet med drängar och pigor vistades. Åt barnen — de voro

Robert Thegerström: Porträtt af skådespelarne Victor Lundberg och Oscar Bäckström.

två — bäddades det i muren bakom och öfver bakugnen och dit sökte sig också katterna. Åt kreaturen bäddades tjockt med halm i båsen och korna stodo med täcken öfver sig. På fyra dygn kunde ingen komma ut eller in ens efter vatten och ved. Vid en dörr åt söder hämtades snö som smältes och vedboden låg vägg om vägg med stalllidret. I Helsingland äro många gamla gårdar byggda i sammanhängande vinkel med boningshuset utan att människorna dock bo tillsammans med kreaturen, som somliga envisas att tro!

Natten till den femte dagen bedarrade stormen och den sena morgonrodnaden förbådade i frostlig glans en klar dag. Men solen kom snön att lysa i kallt blått och horisonten var hela dagen ilsket grön.

Robert Thegerström: Den hvita hatten. Från konstnärens nu pågående utställning. E. Holmén foto.

Här och där stack en gärdesgårdsstör upp, markerande landsvägen. Att ploga var icke att tänka på och efter ett par försök öfvergafs också skottningen. Snömassorna voro så packade att de buro både hästar och fordon.

De som hade hjärta och förstånd skyndade att se till hur de små kojornas bebyggare hade det. I kyrkbyn hade ingen olycka händt — människorna voro härdade på den tiden — men det fanns aflägsna skogsbyar dit ingen kunde komma och det går ännu berättelser om ihjälfrusna kreatur och insnöade människor, hvilka först vårsolen bragte i dagen. Ty julveckans yrväder var endast en försmak af vinterns snöstormar.

Norr i kyrkbyn låg Mickjegården. Den var gammal, grå och vindsliten, illa underhållen och pålappad här och där. Den tillhörde byns näst rikaste bonde, som var så snål att han alltid svältfödde både folk och få. Det var ingen trefnad i den gården, tjänstfolket for illa, kreaturen gäfvos dålig afkastning och voro ofta sjuka och ingen fattig hade någonsin haft anledning att nedkalla välsignelsen öfver Mickjegårdens tak. Per Persa, bonden, hade med åren blifvit allt mindre människa och mera gnidare, han var lifen och tunn, hans näsa hvass, hans röst gnällig; han såg ut som om han aldrig hade haft och aldrig skulle få något nöje af denna vackra värld. Och det hade han ju inte heller, förstås.

Nu kan man tänka sig Per Persas förskräckelse, när den till foderladan skickade drängen kom tillbaka med två till utseendet liflösa människor nedbäddade i hölasset.

— Jag vill inte ha några fattare i min gård, skrek han. Kör till länsman med en gång!

Det var en fjärdingsväg till länsmansgården.

— Det är inga fattare, svarade Lars Johan tvehågsen. Och det ser inte ut att vara mycket lif i dem.

I det ögonblicket kom mor Anna Lena tillslädes. Hon var visserligen också girig men det fanns dock ännu en gnista af kvinna och mor inom henne. I en handvändning var Per Persa beröfvad kommandot och de två förfrusna stackarna inburna i stugan. Anna Lena grät när hon pysslade om dem, ref af dem kläder och skor och hällde brännvin både i dem och på dem.

Det var ju bara barnen, en gosse och en flicka. Gossen såg ut vara sju ton år, flickan kunde på sin höjd vara fjorton, så späd och ljus och inte det ringaste utvuxen. Båda hade de hela och varma kläder, flickan till och med en kort, lammskinsfodrad tröja. På fötterna hade de ullstrumpor och med hö stoppade pjäxor i stället för näfverskor. De måtte vara ifrån någon af uppsocknarna, ända från Härjedalsgränsen, gissade Anna Lena och arbe-

Textilkonsten i saga och sägen. *Några anteckningar af Maria Collin.*

(Forts. o. slut.)

HVEM HAR INTE HORT DEN FÖRHOPPINGSFULLA SÅNGEN

"Och jag skall väfva mig en randig kjortel, så komma friare från alla orter."

Och hvem har inte i dansleken med lif och lust sjungit

"Väfva vallman och slå isamman och låta skälet gå rätt. Så väfva vi vallman så slå vi isamman — — —?"

I mitt barndomshem sjöngo jungfrurna, när de på kvällarna sutto vid spinnrocken:

"Rocken surrar, lampan brinner, vinterkvällen är så lång — — —"

Sången sjöngs ganska långsamt och melodin flöt rätt verkningsfullt samman med ljudet af de kringsvängande rockhjulen.

En förteckning på gamla jullekar upptager något som kallas "sälja väf", men numera lär visst ingen vefa hur leken gick till.

Det är endast hvad vi väntat, när vi bland gamla ordspråk och gåtor träffa på sådana i textil dräkt som

"Varpa ej mera upp än du kan väfva neder" och "illa sydt är snart upprivet."

Ett gammalt ordsfäf lyder:

"Nu ska vi se på väfven, sa' blinda Sara."

Bland gåtorna finnas exempelvis detta:

"Tärna i joren, benen på joren, skinged i kistan å hoed' på lofted."

Linet.

"Först på som ett skinn, midt på som e grinn, ätter som en stock."

Väfven.

"Rundt som ett ägg och räcker rundt om en vägg."

Nystanet.

I Tyrolen heter det om linet:

"Braun unten, grün au. Blau oben drau."

"Ein eiserner Hund und ein leinenes Schweiflein — je weiter das Hündlein vorwärts geht, je kürzer's Schweiflein wird" betyder nål och tråd.

Thüringerfolket hade denna gåta:

"Welcher Baum hat keine Krone?"

Der Schlagbaum.

I Ruppin och angränsande trakter ullät man sig sålunda om linet:

"Was ist das was grün aufsteht, blau dasteht und weiss zu Bette geht?"

Om vi bara tänkte efter skulle vi ständigt få erfara hur genomväfd af textila bilder och föreställningar allas vår tankevärld är, Uttryck sådanta som intrigens trådar, händelsernas trassliga härfva, lyckans gyllene, glädjens röda och ledsnadens gråa inslag, nattens svarta dok, morgonens skära och

tade med de stela, frostskaade kropparna för att få sans och lif i dem. Det var dock en fasans tanke att de tillbringat yrvädersdagarna i ladan — det var mer än en människa stod ut med! Men om nu Herren skänkte henne dessa två lif, så skulle hon — ja, hon skulle göra kyrkljusen ljockare än någon sett dem där i socknen!

Natten — en ohyggligt kall natt som kom

Hugo Salmson: Spinnande gumma. (Göteborgs museum.)

skymningens gråa slöja äro ju till öfvermått använda. I de böcker och tidskrifter vi dag-

Tyskt bondfolk 1544.

ligen läsa, ja äfven i dagspressen öfverflöda sådana bilder. När detta nedskrefs

Spinnarska med slända. Skatungbyn, Dalarna.

den gamla gården att knäppa och knaka i alla fogningar — var långt framskriden då fiickan vaknade och såg sig omkring.

— Han är inte långt ifrån dig, stinta! sade Anna Lena och flickan sjönk tillbaka i sin dvala, nu förbytt till sömn. Gossen vaknade strax därpå, uppfattade elden, värmen och människorna och somnade också han.

Först aftonen därpå hade de kvicknat till

log jag på måfå ett nyligen utkommet häfte af en tidskrift och genombläddrade detta, viss om att finna bevis för mitt påstående och alldeles riktigt — i en minnesruna hette det: "Han som sitter därinne väfver tonerna till en solljusfärgad gardin mot yttervärlden", och vidare ullät sig teaterrecensenten om lben: "— hur underbar han än är som dramatisk geni — väl den största textilkonstnären, som väft liksom nornorna själfva af livvets trådar — så fattas i hans figurer något af det irrationella inslaget."

I ett följande häfte säger litteraturkritikern om en diktsamling, att "ett par af dikterna spinna en tråd, som är alltför tunn och t. o. m. kan bli något trasslig," och en öfversättarinna får det vackra vitsordet, att hon "med aktsam och säker hand löst de fina ordslingorna ur den sköra väfven och inspunnit dem i en ny duk."

En förf., som skrivit en uppmärksam bok om världskriget finner frågan om hvem som har rätt ganska invecklad, ty "miljoner fakta, tjogtals rättsuppfattningar, hundratals brott och tusentals lögner väfvas tillsammans och trasslas ihop till ett nystan lika stort som jordklotet." Han säger äfven att här föreligger "en härfva af lidelser, sanningar, halvesningar och motskäl."

Tiderna igenom möta vi det textila bildspråket, och det framgår tydligt hurasom textilarbetet lefvat i människornas medvetande som något af det mest elementära i tillvaron, någonting jämförligt med skapande. Däraf kommer sig att det textila arbetets olika faser i så oändligt stor utsträckning anpassas för omskrifningar till och med som symboler för det högsta tänkandet och för världsaltet. Vi hafva i det föregående meddelat sådana bilder och tillägga, att det om Atene uppgifves, att just föreställningen om hennes sysslande med de fålamodsprövande och den största reda kräfvande textila väfven föranledde, att hon senare dyrkades äfven i egenskap af vishetens och eftertanakens gudinna.

"Hvad som sker på jorden afspeglar endast de gudomliga himlakropparnas gång och den gudomliga viljan. Men deras verkan är olika. Sol och måne spinna liksom i regelbundna banor de fasta trådarna på längs och tvärs, de fem andra utföra det växlande, det till synes tillfälliga. Alla sju i förening spinna vid sin gång på himlen ödets trådar; ljudlöst väfva de jordelivvets mönster."

Huru mycket ligger icke bakom ett yttlande som detta: "Ordet är en hjärnans räknepening, ett uttryck för ett själstillstånd, en väfstol på hvilken kulturens rike- dom hos en folkas väfves."

Och hvad säger Goethe om geniets verk?

"Zwar ist's mit der Gedankenfabrik wie mit einem Webermeisterstück, wo ein Tritt tausend Fäden regt, die Schiffelein herüber, hinüber schießen, die Fäden ungesehen fließen, ein Schlag tausend Verbindungen schlägt."

så pass att de kunde berätta hvarifrån de kommit. Det var mycket riktigt en af gränssocknarna och de hade varit tre veckor på väg. De hade farit illa så att de icke kunde berätta därom, men alljämt släpat sig framåt — ned till kusten och städerna, ty de ville icke svälta ihjäl däruppe.

(Forts.).

VÄGARNÄ.

För Idun af Fra Giovanni.

Det var på den tiden Gud skapade världen. Ur hans mäktiga skaparhand hade helt nyligen mänskan framgått; lif hade han gjutit i sköna lemman. Genom Herrens vilja hade en värld uppstått, där mänskan utgjorde den högsta prydnaden. Gud hade gjort ett skönt verk, och han fröjdade sig öfver sitt verk. Men ännu fattades det ett — en väg för mänskan att vandra och ett mål att uppnå.

Världens herre kallade sina änglar till sig och bjöd dem bygga en

väg på hvilken mänskan skulle vandra genom lifvet. Smal och svårframkomlig skulle den vägen vara och jämt stigande mot Fullkomlighetsberget till. Genom kamp och vedermöda skulle mänskan nå bergstoppen, Fullkomlighetsbergets spets.

Då den onde eller Lucifer, ty så är hans rätta namn, förnam Guds afsikt, tänkte han: »Mig är äfven makten gifven att bygga vägar. Mot höjden vill Gud bygga, mot dalen vill jag bygga.» Och se, Lucifer byggde en väg, bred och jämn, sakta mot Dödsdalen sluttande.

Då Gud hade fullbordat sin väg, fröjdade han sig storligen i sitt hjärta, ty hans verk var gott. Och

då Lucifer fulländat sitt verk, slog hans hjärta hastigare af idel glädje. Han såg bort mot Guds väg, men då han såg den, måste han le. — Båda voro glada, ty båda funno sitt verk godt.

Herren stod vid sin väg, väntande mänskliga vandrare. Långe hade han bidat, men ingen mänska hade kommit i närheten af hans väg. Han såg då bort mot Lucifers väg, ty han fruktade, att mänskan föredragit den för dess sluttningars skull. Lucifer stod vid sin väg, seende bort mot Fullkomlighetsberget, men inga mänskor tycktes gå mot Dösdalen.

Hvar voro människorna? — Jo, de

hade byggt sig en egen väg, en mänskoväg, den slingrar än hit än dit, bar än uppåt än nedåt och ledde ingenstädes hän, den vägen lustvandrade mänskan.

Gud såg mänskoverket, och djup sorg grep hans sinne. Han vände sig till Lucifer, som stod vid sin väg och hade bittra tankar, talade till honom och sade: »Lucifer, Lucifer, vi byggde våra vägar, du din, jag min, du byggde din jämn och bred, ledande nedefter mot Dödsdalen, jag min mot höjden stigande, mot Fullkomlighetsberget sträfvande. Sänkan var ditt mål, bergspetsen mitt. Olika voro våra mål, men våra vägar voro räta! Båda hafva vi djupt misräk-

nat oss på mänskan, båda måste vi klaga. Ej dalen, ej höjden sätter mänskan till mål, nej, någonstädes mellan bägge önskar hon hejda sina steg; de räta vägar lyster henne tej vandral!»

Lucifer såg med fast men bedröfvad blick på Herren, talade ordet: »Herre, sant talade du, djupt hafva vi misräknat oss. Den dag en enda mänska går din väg eller min väg rakt fram och fullt ut till målet och ej vacklar hit eller dit, den dag, Fader, blir jag åter din!»

Gud såg långe på Lucifer och sade: »Ske det snart!»

Ännu väntar Gud på Lucifer, men ännu har ingen gått en rak väg!

BREFLÅDA

RED. BREFLÅDA.

»Syster Ebbas» får bäst alla upplysningar på Svenska Turistföreningen, Stockholm. Hvad sällskap beträffar torde en annons i Idun kunna skaffa lämpligt sådant.

I var. Någon kommer kanske in vid tillfälle.

Sibyl Bender. Skrufvadt ungdomslyne och sliskig känsla.

P. G. Dussinvers.

S. H. »Den okända» bör behålla sitt inkognito.

Helge. Ännu i knapp. Vi vänta tills den öppnat sig.

EXP. BREFLÅDA.

W. A. Amål. Annonsen kostar kr. 3:50, som torde insändas i postanvisning.

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN-SUNDSTRAND

Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 24—30 MARS 1918.

SONDAG. Frukost: Bröd; smör; färsk sill i låda med potatis; kaffe eller te. Middag: Refstek med grönsakspastejer och saltgurka; kokta svartrötter med falsk hollandaise; nougatkräm.

MÅNDAG. Frukost: Bröd; kaviar; stångkorf med potatis; kaffe eller te. Middag: Sillpudding med äggstanning; välling på tormjolk.

TISDAG. Frukost: Bröd; marmelad. Strömmingslåda med potatis; kaffe eller te. Middag: Kroppkakor med sås af spadet; soppa på tokade lingon.

ONSDAG. Frukost: Bröd; kaviar; uppstekta kroppkakor; kaffe eller te. Middag: Rimmadt fårkött med rotmos; hafresoppa med äppelkompott.

TORSDAG. Frukost: Bröd; messmör; stekt salt sill med potatis; kaffe eller te. Middag: Färseradt kälhufvud med potatis; nypon-soppa med rågkorpor.

FREDAG. (Långfredagen). Frukost: Bröd; smör; bifstek med potatis; kaffe eller te. Middag: Oxsvanssoppa; gädda à la Homburg med potatis; falsk gräddkaka.

LÖRDAG. Frukost: Bröd; marmelad; välling; ägg; kaffe eller te. Middag: (Vegetarisk): Kålrotspudding med tomatsås; äppelris.

RECEPT:

Refstek (f. 12 pers.) 3 kg. dubbelbiff eller högref, 1 msk. salt

HYLIN'S
Parfym i pulver

”GLOIRE”

bör ej förväxlas med puder. Hylin's parfym i pulver är nämligen koncentrerad parfym i pulverform

framställd enligt af oss uppfunnet förfaringssätt. En ask af detta pulver innehåller mera koncentrerad parfym än en flaska flytande parfym till samma pris.

Hylin's parfym i pulver möjliggör äfven i motsats till flytande parfym en genomgående diskret parfymering af kläder hud och hår. Allt kan parfymeras med ”GLOIRE” parfym i pulver. Lämna inga fläckar å ömtåliga väfnader.

”GLOIRE” parfym i pulver (odeur ”La Couronne”) utmärker sig för en utsökt fin och varaktig doft och är den eleganta världens parfym par préférence.

Till salu i alla parfymaffärer. Pris Kronor 3: — per ask.

Hylin & C:os Fabriks-Aktiebolag, Stockholm.

EN RÅDFRÅGNINGSBYRÅ

har nyligen inrättats med tanke på våra i landsorten boende kunder, som därigenom sätts i direkt förbindelse med hela vårt omfattande varulager, och äro vi övertygade om att de varor, som inköpas genom denna byrå, komma att utfalla till våra kunders fulla belåtenhet. För att dessa inköps skola kunna ombesörjas med smak och ömdömesförmåga, har därför särskilt iämplig personal engagerats, vars uppgift kommer att bli att i varje särskilt fall söka utvalja de önska skade varorna i enlighet med den smakriktning, varåt kunden givit uttryck i sin skriftliga beställning. En brudutstyrelse, möblemang för ett nytt hem, köksinredning, bröllops- eller födelsedagspresent, i själva verket allt, som man kan vänta få hos ett stort affärshus, kan erhållas efter vars och ens smak endast genom att sända några få rader till

Nordiska Kompaniets
RÅDFRÅGNINGSBYRÅ
Stockholm 7.

Som en dans

går all putsning och blankning med Nordstjernans putsmedel: Metall-, Zink-, Silver-, Spisel-, Kniv- och Fönsterputs.

Stora burkar till billigt pris. Skriv till A.-B. T. F. Nordstjernan, Söderhamn, och bliv försäljare!

(15 gr.), 1 hg. rökt fläsk, i skifvor, 1 msk. smör (10 gr.) 2 morötter, 3 chalottenlökar, 1/2 lit. kokande buljong, 1 dcl. vin.

Beredning: Köttet korthugges innan det väges. Refbenen skäres bort, men ryggraden får sitta kvar. Köttet gnides med saltet och späckas eller belägges med skinkskifvorna, som fastbindas med segelgarn, doppadt i kokande vatten. En långpanna smörjes med det kalla smöret, på så stor fläck köttet upptar, de ansade och i tjocka skifvor skurna morötterna samt de skalade och i klyftor skurna lökarna läggas i och ofvanpå lägges köttet med yttersidan upp. Det sättes in i varm ugn och öses ofta med fett, tills det är vackert brynt (grönsakerna få ej brännas) och spådas därefter litet i

I alla väder
är
Gahns Maniol
det bästa
för huden.

sänder med buljongen och vinet. Köttet öses öfter omkr. hvar 10:de min. och får steka, tills det är mörkt, hvilket pröfvas med en vispkvist, det upptages och snörena klip-pas bort. Steken skäres, lägges upp på varmt fat, garneras med grönsakspastejer eller potatiskroketter och kruskål eller persilja. Serveras med afredd sås.

Refstek kan äfven stekas i gryta ofvanpå spisen.

Gädda å la Homburg (f. 6 pers.) 1 gädda på 1 1/2 kg., 2/3 msk. salt (10 gr.), 1/2 msk. smält smör (10 gr.), 1 äggula, 2 msk. rifven ost, 2 msk. stötta skorpor.

Till stekning: 1 msk. smör (20 gr.), 1 kula kräftsmör (10 gr.), 2 dcl. grädde.

Beredning: Gäddan fjällas ej, rensas, sköljes, torkas, skäres i filéer och ryggen jämte alla småben borttagas. Filéerna läggas med skinn-sidan mot skärbrådan och köttet skäres från skinnet med en spetsig knif. Filéerna gnidas därefter med saltet och få ligga 1 tim., hvarefter de torkas väl med en fiskhandduk, penslas på båda sidor med det smälta smöret, blandadt med den uppvispade äggulan, och beströs med de stötta skorpona och den rifna osten. En ångpanna smörjes med en del af det kalla smöret, på så stor fläck filéerna upptaga, dessa läggas i med yttersidan upp och belägges med resten af smöret, fördeladt i små flockar. Kräftsmöret smältet, blandas med den tjocka grädden och därmed begjutes fisken. Den stekes i varm ugn omkr. 20 min. och öses ofta öfter med såsen. Den lägges upp på varmt fat, såsen i pannan vispas upp och hålles öfter fisken. Garneras med persilja och serveras med pressad potatis och champinjonsås. — Kan äfven serveras utan champinjonsås, men då tillsättes såsen i pannan med 2 dcl. grädde, som därefter får koka 2 min. innan den hålles öfter fisken.

Nougatkräm (f. 6 pers.)
Nougat: 6 gr. sötmandel, 1 bit-termandel, 100 gr. strösocker.

Kräm: 1 ägg, 2 äggulor, 40 gr. socker, 4 dcl. tunn grädde, 1/2 vaniljstäng, 5 blad gelatin, 3 msk. varmt vatten, 2 äggvitor.

Till garnering: nougat.
Beredning: Mandeln skällas och hackas fint. Sockret lägges i en något varm stekpanna, smord med en 1/2 tsk. smör och röres med en träsked öfter elden tills det är smält. Då tillsättes mandeln genast, och massan får ett uppkok samt upphålles på väl rengjord och smord plåt. Så fort nougaten är något afsvalnad skäres den i jämna rutor med en hackknif och lossas från plåten, 3/4 af nougaten krossas fint i stenmortel. Den återstående fjärdedelen spares till garnering.

Till krämen: röres ägget, äggulorna och sockret 15 min. Den tunna grädden kokas upp med vaniljstäng och slås under stark vispning på de röda äggulorna och ägget, hvarefter krämen får sjuda öfter elden under fortsatt vispning. Kastrullen aflyftes, och krämen vispas tills den är kall, då det sköljda och i det varma vattnet upplösta gelatinet samt den krossade nougaten tillsätts. Sist nedröres försiktigt de till hårdt skum slagna äggvitorna. Krämen hålles i en vattensköljd och socker-beströdd form och får stå på is eller kallt ställe 3 tim. Då krämen skall serveras lossas den från kanten med en spetsig knif och uppstjälpes på flat glasskål med tårtpapper. Garneras med resten af nougaten.

Kålrotspudding (f. 6 pers.)
1 kålrot, 1 1/2 msk. smör (30 gr.), 2-3 tsk. socker, 1/2 tsk. salt, 1 1/2 lit. potatis, 1/2 msk. smör (10 gr.), 1 1/2 dcl. tunn grädde eller mjölk, 1-2 ägg, 1 tsk. salt (5 gr.), 1 tsk. socker (5 gr.).

Till formen: 1/4 msk. smör (5 gr.), 1 msk. stötta skorpor.

Beredning: Kålroten sköljes, skalas med tjocka skal och skäres i små tärningar. Dessa brynas vackert ljusgula i smöret tillsammans med sockret och saltet under omkr. 3/4 tim. Potatisen borstas, skalas, kokas mjuk och drifves genom purépress. Det kalla smöret nedröres i moset med en gaffel tillika med de uppvispade äggulorna och grädden. Kålrotstärningarna blandas med potatismoset, och sist nedskäras de till hårdt skum slagna äggvitorna. En eldfast form smörjes med smör och beströs med stötta skorpor. Massan hålles i och puddingen gräddas i varm ugn omkr. 3/4 tim. Serveras genast den tagits ur ugnen med to-matsås.

FERROL

är det kraftigast aptitgifvande och mest stärkande af alla moderna organiska järnpreparat. Synnerligen lättsmält fördrages det af den ömtåligaste mage. Vid blodbrist och svaghet af största verkan. Dess angenäma smak gör att det med lätthet tages af såväl barn som vuxna.

Tillverkas af
**APOTEKET VASEN DRUG-
HANDELS LABORATORIUM
STOCKHOLM**

Originalflaskor om 500 gram, Pris Kronor 3.50

BILLIGT! - Finnes å alla apotek - BILLIGT!

Elegant

kemiskt tvättad o. präsad blir Eder kostym, klänning, kappa eller överrock, om densamma insändes till

**Örgryte Kemiska
Tvätt- & Färgeri-A.-B.
Göteborg.**

Nederlag: I. Didron, Stockholm, Parkgatan 16.

KULLGRENS GRAVVÅRDAR

Begär katalog från
KULLGRENS-UDDEVALLA

**BENNO BECKEMANS
FOTOGRAFISKA MAGASIN
15 DROTNINGGATAN 15
STOCKHOLM.**

FRAMKALLAR-KOPIERAR-FÖRSTORAR

ÖUMBÄRLIG

I ALLA HEM!

IDUNS KOKBOK

7:DB UPPLAGAN
PRIS KR. 6:—

SINGER
HEMETS SYMASKIN

Bästa ingredienser

vid småbak förtjäna bli behandlade med bästa jäsningsmedlet. Gooda Jästmjöl är bäst och pålitligast.

Säljes öfverallt i burkar å 15, 25 och 50 öre.

Handelsaktiebolaget Stan Sjögren & Co.

NYA
WERMLANDS-TIDNINGEN
Grund. 1850 Karlstad Tryckeriet 1836
Värmlands äldsta och enda dagliga tidning. Telefon: Namnanrop.

**PARAMINT
PASTILLER**
FÖRORDAS AV LAKARE.
vid sjukdomar i munhåla och svalg.
Effektivt skydd mot smitta vid epidemier. PLAUBER & SÖST. KR. 1.50
SÄLJAS ÖVERALLT
A. B. PHARMACIA, STOCKHOLM
Kontrollant: PROFESSOR A. VESTERBERG.

STEINWAY & SONS

STORT LAGER I ENSAMAGENTUREN:
LUNDHOLMS PIANOMAGASIN
STOCKHOLM • JAKOBSBERGSGATAN 39

Rättor & Möss

utrotas säkrast med

"PEHRS" RÄTTBACILLER,

oskadligt för husdjur.

Flaska å 200 gram kr. 3.25

,, å 1 liter . . . , 13.—

P. Tson Liljedahl, Motala.

**Schweizer's
Siden**

direkt från Schweiz, tull- & portofrött till bostaden!
Begär redan i dag prover på garanteradt solida nyheter still dräkter och blusar i taftetas, crêpes, gabardine, eolienne, fajille, cotelê, voile etc. från kr. 2.20 pr. meter. Särdeles rickhaltigt urval i såväl svart som vitt och kulört. Vår kollektion sändas Eder mot ett 20 öres frimärke franko till benäget påseende.
Samtidigt rekommendera vi vår kollektion i dräkter och blusar, konfektionerade och okonfektionerade, med äkta schweizer-broderier på batist, voile, organdie etc. från Kr. 2.95. Denne kollektion sändas Eder likaså mot ett 20 öres frimärke till benäget påseende.
Schweizer & Co. Luzern S 3 (Schweiz)

LEDIGA PLATSER

Sänd aldrig originalbetyg utan endast bestyrkta avskrifter när Ni svarar på annons om ledig plats.

BILDAD FLICKA sökes för att från 1 april sköta en 1/2 års gammal gosse, samt deltaga i lättare inom hemmet förekommande göromål. Svar till »Ung officerfamilj, Göteborg», Iduns exp., Stockholm.

FÖR BÄTTRE FLICKA med några klassers elementarbildning finnes plats å mindre landsortsskolor för utbildning till tekniskt biträde. Sökande som är villig att tidvis hjälpa till med husliga göromål har företräde. Svar med löneanspråk, rek. och dyl. till »Alta», Iduns exp. f. v. b.

EN BARNKÄR och ordentlig flicka, van med barn önskas på större egendom i ett godt hem, att tillsammans med husmodern sköta om 4 småttingar i ålder 6-4 2 1/2 år och en liten väntas i juni. Sykunnig önskvärd, men sättes mest värde på ett godt sätt mot barnen. Anseende som familjemedlem. Svar till »Barnkär», Barlingbo.

LÄRARINNA (el. Informator) önskas snarast för 3 barn i åldern 11-15 år, i småländsk prästgård. Svar till »Snarast 1918», Iduns exp.

Ung bildad

flicka mottages nu genast som elev i Konvalescenthem för barn. Svar till »Olofstors Konvalescenthem», Dala Husby.

Tärna folkhögskola.

Följande platser äro lediga: Slöjdlärrarinnor: Värning och växtfärgning. Maj-aug. Lön högst 700 kr. + bostad.

Slöjdlärrarinnor, biträdande. Sömnad och knyppling. Maj-juli. Lön efter överenskommelse.

Skolkökslärrarinnor. Maj-aug. Lön 400 kr. + fritt vivre.

Ansökan (jämte fotografi) till styrelsen, Tärna, före 24 mars.

Bättre platssökande

torde med fullt förtroende hänvända sig till oss. Platser finnes inne för Vårdinnor, Hustr., Hush.-o. Barnfrkn., Husm. hjälp, Barnsköterskor m. fl. Palmquist C:o 17 Malmiskilnadsgatan, Stockholm.

Frisk, anspråkslös,

bättre verkf. barnkär flicka, kunnig i enkel sömnad får plats 1 maj i apotekarefamilj i sydliga Skåne. Den sökande skall tillsammans med husmodern ha vård om 2 barn, däraf en baby och hafva den senares tvätt om hand samt vara behjälplig med alla föref. hemgöromål. Jungfru finnes. Sommaren vid hafsbad. Någon lön. Svar m. rekomm., ålder och helst foto. under sign. »Plikttrogen och vänlig», Iduns exp. f. v. b.

Barnsköterska,

pålitlig och ordentlig, som önskar lifsuppgift, får plats vid mindre hem för sinnesslöa barn. Den som är något hemma i Kindergarten har företräde. Svar till »Frisk och hurtig», Sv. Dagbl. f. v. b.

Platsen som

Köksföreståndarinna

vid Länslasarettet i Karlstad är till ansökan ledig, att snarast möjligt tillträdas. Löneförmaner: 700 kr. tvänne ålderstillägg å 100 kr. efter 5 och 10 år, kristidstillägg 50 kr., semesterbidrag 60 kr., samt allt fritt. Förfrågningar och ansökningshandlingar ställas till Lasarettssysslomannen.

Husmodersbefattningen

vid Länslasarettet i Alingsås blir ledig den 1 nästkommande juni. Till Lasarettsdirektionen ställs ansökan åtföljd af betyg och uppgift om löneanspråk insändes till sysslomannen före den 10 instundande april. Full kompetens att förestå kök, tvätt och linneförråd erforderlig. Sjuksköterskeutbildning ej nödvändig.

Vårdinna.

30-årig fint bildad dam, representativ, med lugnt jämnt lynne, trefligt sätt och yttre — samt musikalisk — och fri från nervositet, erhåller vårdinneplats. Hon bör sätta som sitt mål att göra hemmet angenämt för en man, öfverhopad af arbete och skänka hela sitt intresse åt hemmets skötsel och vård. Lön 1,000 kr. pr år. Svar jämte fotografi torde sändas till »E. L.—», Iduns exp.

För en bättre anspråkslös flicka,

van att sköta barn och något kunnig i sömnad, finnes plats ledig genast i liten familj såsom husmoders hjälp. Svar till »Box 24», Ystad.

Å Lasarettet Vänersborg

tager den 2-åriga teoret.-prakt. elevkursen sin början 1 okt. Upplysningar meddelas af Öfversköterskan.

Föreståndarinnebefattningen

vid en af Stockholms Stads Barnasylor är till ansökan ledig att tillträda den 1 Augusti detta år. Kompetensfordringar: Organisationsförmåga, vana att förestå ett hushåll, kunskap i barnavård och allmän sjukvård samt erfarenhet om anstaltsarbete. Ansökan ställs till »Styrelsen öfver Stockholms Stads asyler för husvillor», och åtföljd af frejd- och läkarbetyg, samt i öfrigt de handlingar sökande vill åberopa, torde insändas före 1 maj.

Alla öfriga upplysningar erhålles från styrelsens expedition adr. Barnasylens Sabbatsberg, Stockholm riks. Tel. 5485, St. Tel. 8125. Obs! Expeditionstid 9-11 f. m.

Plats i godt hem

finnes att genast tillträda för verkligt duglig, bildad flicka. Sökande bör vara skicklig i sömnad, kunnig i matlagning och konservering, villig att deltaga i servering och alla idom ett hem förekommande göromål. Jungfru finnes. Utförligt svar med fotografi och betygsskrifter till »Mars 1918», Iduns exp. f. v. b.

Rask och gladlynt flicka

ej för ung och fullt kompetent i enklare matl. samt alla hemmets göromål får bra plats i liten familj (4 pers.) där jungfru finnes. Lön 25 kr., eget rum, ej familjemedlem. Svar med foto. och rek. till »Anspråkslös», Upsala p. r.

Sinnessjukvård.

Några friska och ordentliga flickor, ej under 20 år få anställning som elever vid Upsala hospital. Lön 25 kr. per månad, jämte 25 % krigstidstillägg och allt fritt. Efter ett års fullgod tjänstgöring erhålles 33,60 per månad jämte fria tjänstekläder. Ansökan, som åtföljes af frejd-, skol-, tjänste- och läkarbetyg insändes till Öfverläkaren, Hospitalet, Upsala.

Vid Vadstena hospital blir platsen som

Arbetsförestånderska

ledig att tillträda den 1 maj. Ansökningar, åtföljda af behöriga handlingar till styrkande af den sökandes kompetens, torde insändas till hospitalskontoret, Vadstena, före den 1 april. Lön utgår för närvarande med 576 kr. för år jämte naturaförmåner och krigstidstillägg. Närmare upplysningar lämnas af Hospitalskontoret, Vadstena.

En duglig

och pålitlig flicka, kunnig i spädbarnsvård, erhåller förmånlig plats den 1 april att taga vård om 4 barn om resp. 6 1/2, 8 och 11 år samt ett om 2 mån. Husjungfru och kokerska finnes. Sykunnig har företräde. Svar med referenser och betygsskrifter till Fru Arkitekt Bjerke, Dicksonsgatan 2, Göteborg.

Barnsköterska

erfaren, pålitlig, omkring 30 år erhåller plats på Jonsered i närheten af Göteborg. Svar till Fru Arnold Bratt, Gullingsbo, Jonsered.

Sjuksköterske-platsen

vid länslasarettets tuberkulosjukhus i Umeå, kvinnliga afdelningen, kungöres härmed till ansökan ledig att tillträdas den 1 instundande juni med tre månaders ömsesidig uppsägningstid.

Förmånerna utgöra: lön 500 kr. jämte tre ålderstillägg, två hvardera å 50 kronor efter resp. 2 och 5 år och ett å 100 kr. efter 10 års tjänst, 10 % dyrtidstillägg samt möblerat rum med värme, ljus fri kök och tvätt. En månads semester åtnjutes årligen utan afdrag å lön. Dessutom erhålles 25 kr. per år i pensionsbidrag.

Kompetenta sökande torde ingifva ansökningshandlingar jämte läkare- och frejdebetyg till undertecknad före den 1 nästkommande maj. Umeå den 9 mars 1918. BERTIL DALSGO Tuberkulosjukhusets läkare.

Kvinnlig arbetskraft

inom såväl hemmens som andra kvinnliga arbetsområden kan Ni med bästa resultat

erhålla genom att sätta in en annons i IDUN, specialorganet för kvinnliga platsannonser af alla slag.

En annonsplats — 10 mm. stor — kostar endast 2 kr. 50 öre. För större annonser beräknas ett pris af 35 öre pr mm. därutöver.

PLATSSÖKANDE

21-ÅRIG flicka önskar att såsom hjälp och sällskap komma i treflig och vänlig familj. Gärna på landet, till herrgård eller större egendom. Är mycket barnkär, musikalisk, kunnig i handarbeten, samt för öfrigt villig deltaga i husliga sysslor. Svar till »Prästdotter 21 år», Iduns exp.

UNG BILDAD FLICKA önskar plats hos äldre dam som sällskap och hjälp. Har genomgått Handarbetsseminarium. Goda rekommendationer finnes. Svar till »E. N.» Iduns exp. **HUSHALLERSKEPLATS** sökes af *tröande flicka*, hos *litasinnad* bättre ungherre eller änkan, gärna där små barn finnas. Svar till »31 år, våren 1918», Borlänge p. r.

BÄTTRE FLICKA önskar plats som hushållsfröken, helst i prästfamilj. Är kunnig i alla husliga göromål. Svar till »Glad och vänlig», Örebro Dagblads exp.

22-ÅRIG flicka från Dalarna önskar plats i ordentlig familj, (genomgått Husmodersskola), helst som husa. Svar till »Våren», Iduns exp. f. v. b.

SOM HUSMODERN hjälp önskar enkel bättre flicka plats å Herrgård eller annan familj. Svar till »Familjemedlem», Härkeberga p. r. eller Riksteleton, Härkeberga.

LÄRARINNA önskar under sommar-månaderna plats på landet som husmoders hjälp eller såsom hjälp och sällskap åt äldre dam. Svar märkt »Sommarlof», p. r. Halmstad.

ENKEL och ordentlig flicka önskar plats i bättre hem, som hjälp till alla förekommande göromål. Deltager gärna i trädgårdsskötsel. Svar till »E. P. 24», Iduns exp. f. v. b.

BILDAD 16 års flicka önskar sommarvistelse på herrgård eller gods där bildad ungdom finnes. Villig hjälpa till något i hemmet. Svar till Allewin, Riddaregatan 60, 4 tr., Stockholm.

FRISK och **HURTIG** ung flicka, från aktadt hem önskar plats som husmoders hjälp och sällskap. Är van vid och villig till att utföra alla i ett hem förekommande göromål. Har äfven deltagit i trädgårdarbete. Någon lön önskvärd. Svar till »Moderlig tillsyn» under adr. S. Gumeli »Annonsbyrå», Stockholm f. v. b.

UNG FLICKA som genomgått slöjdsseminarium och i två år undervisat i väfnad önskar lämplig anställning. Innehär goda rekommendationer. Svar till »1 Maj 1918», Iduns exp.

UNG tysk lärarinna söker plats i Sverige helst på landet. Svar till Fru Strömberg-Grossmann, Västmanagatan 48, Stockholm.

PLATS i familj där jungfru finnes önskar landbrukardotter, sy., handarbets- och hushållskunnig. Familjemedlem. Svar till »Event. skrifögromål», Iduns exp. f. v. b.

PLATS i **BILDAD FAMILJ** önskas för sommaren af elementarbildad 22-årig flicka som 2 1/2 år genomgått hushålls- och väfskolor, med fina betyg. Svar till »Hjälps och sällskap», p. r. Örebro.

I **HEM** hos äldre familj där jungfru finnes eller som ensam till äldre herre, önskar 40-årig prästdotter plats snarast. Kunnig, praktisk och musikalisk. Svar »Dalarnes», Iduns exp. **STUDENTSKA** på latinlinjen (matematik bortvalt) önskar under instundande sommarferien plats att läsa med barn. Svar till »L. M.», Upsala p. r.

STUDENTSKA som studerar i Upsala, önskar plats i sommar att läsa med barn. Svar till »T. S.», p. r. Upsala.

EX. BARNSKÖTERS KOR kunna erhållas på längre eller kortare tid gen. Svenska Sjuksköterskebyrå, Vasagatan, 11, Göteborg, Tel. 144 35.

Engelbreks Sjuksköterskebyrå. Riks tel. 171 81. Allm. tel. 241 13. Valhallavägen 115, II.

Utsänder EX. Sjuksköterskor, Barnsköterskor samt enklare Sköterskor, Biträden till Sjukhus.

Ung, bättre flicka

vill vara husmoders verkliga hjälpredda. Önskar anses som familjemedlem. Svar till »Skog och sjö», Väderstad p. r.

Ung flicka

önskar plats i familj omkring 1 maj, att hjälpa till med lättare sysslor, se till barn e. d. Är kunnig i sömnad. Tacksam för svar till »Lätt plats», Iduns exp. f. v. b.

Ung kvinnlig

Gymnastikdirektör, af god familj, med ett års praktik från större tyskt krigs-lasarett önskar från 1 april eller något senare lämplig anställning. Svar emotes tacksamt af »Gymnastikdirektör 1915», Iduns exp. f. v. b.

Bildad flicka,

som genomgått mindrare sjukvårdskurs önskar plats att vårda sjuklig herre eller dam, helst i Göteborg eller dess närhet. Fina betyg. Är villig deltaga i husliga sysslor. Svar till »April 1918», Iduns exp. f. v. b.

Ung flicka

önskar i början af april plats vid bruk eller egendom att biträda vid skrifögromål och för öfrigt vara husmor till hjälp och sällskap. Svar till »R. K.» Depeschbyrå, Malmö.

Ung flicka

med realskoleexamen önskar plats på kontor el. i ett hem att undervisa yngre barn, äfven i musik, villig deltaga i husliga göromål. Svar till »Real 18», Iduns exp.

Vem vill

under sitt sommarnöje som god hjälp och sällskap medtaga ung, barnkär, bättre flicka. Svar till »Familjemedlem», Väderstad p. r.

INACKORDERINGAR

INACKORDERING erhålles å litet trefligt hvilohem å landet. Elektr. ljus m. m. Begär prospekt och ref. Syster Elsa Fröding, Skultorp.

MEDELALDERS läkarefamilj med 19-årig dotter önska under jul månad inackordering å större landegendom, där ungdom finnes och tillfälle till kalla bad gifves. Svar märkt »Läkarrefamilj», Nordiska Annonsbyrå, Göteborg.

SASOM KAMRATER mottagas tre flickor för konfirmationsundervisning under sommaren i Glanshammar prästgård beägen vid ångbåtslinjen Örebro—Stockholm. Ett för allt 85 kr. pr månad. Närmare genom kyrkoherden.

Konfirmationsundervisning.

För egen dotter önskas god praktisk kamrat. Svar till »Helinackordering Dalarna», Iduns exp. Stockholm.

Doktorinnan Vilma Erikssons Hviloem, beläget 15 min. skogsväg från Arvika. Adr. Högåsen, vika. Bröstklena mottagas ej.

Å Herrgård

helst där ungdom finnes önskas under instundande sommar inackordering för en 17-årig yngling. Svar till denna tidnings kontor under adress: »fru A. H.», Stockholm.

M. ZADIG

Shampooing-Pulver rener håret, borttager mjäll, styrker hårröten, befördrar hårväxten, dess användande är en verklig njutning.

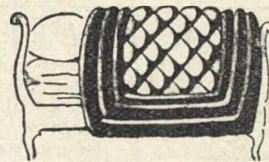
PÄRMAR

till IDUN kunna erhållas hos hrr bokhandlare eller direkt från IDUNS EXPEDITION, mot likvid i post-anvisning, till följande priser:

- Röd pärm, med guldröck till »Idun» Kr. 2.— + porto 40 öre
- Röd eller grön pärm till »Iduns Romanbibliotek» ..... > 0:60 + > 10
- Röd eller grön pärm till »Iduns Hjälpredda» ..... > 0:60 + > 10
- Samtliga tre pärmar..... > 3:20 + > 40

DUN TÄCKEN

Dubbelt hållbara mot vaddtäcken.

Högsta komfort.

J. SVENSSON & BOURGHARDT

Täckfabrik. Fjäderrenseri.

VINSLÖF.

Katalog på begäran.

Rikstel. 20 & 121.

Ung dam

önskar plats å herrgård som husmors hjälp och för att lära matlagning. Svar till »Sjukgymnast april», Iduns exp., Stockholm.

Barnängens

Parba-Tvål

»» är genom sin ringa vattenhalt synnerligen dryg i användningen och

ger ett crèmeartat, rikligt lödder.

»» är behagligt och diskret parfumerad och bör därför bliva

en favorittvål,

särskilt för damerna.

»»s gynnsamma inverkan på huden förhöjes ytterligare genom användande av vår hudcrème »Crème Parba». Dessa båda fabrikat äro de bästa medel

för hudens rationella skönhetsvård.

PARFUMERIE BARNÄNGEN

GRUNDAD ÅR 1868

H. M. Konungens Hovleverantör

Professor Cederschiöld

behandlar med egna massage-metoder mag-, tarm-, reumatiska och nervåkommor m. m. Obs! Nässvalgkatarr (kronisk snufva) behandlas med instrument smärtfritt. Hvardagar 10-12 o. 2-5. Grefturegatan 15. A. T. 184 51.

D:r A. KARSTEN

Medicinskt Elektricitets-, Ljus- och Röntgeninstitut Kungsgatan 60, STOCKHOLM. Behandling af reumatiska åkommor

D:r Elin Beckmans Hetluftsintstitut

Barnhusgatan 12. R. T. 105 52. A. T. Br. 45 52. Rådfrågningsstid hvard. 1/2 3-4. Behandling medelst hetluft, DIATHERMIE massage och gymnastik af kronisk reumatism o. gikt, neuralgier, fro-tsgador (obs. äfven ansiktet) o. börjande ålderdomsbrand.

Gymnastikdirektörsexamen

afsläges efter 2-årig kurs af kvinnliga elever vid

Sydsvenska Gymnastik-Institutet.

Ny kurs börjar i sept. Prosp. Major J. G. Thulin, L'ND.

Göteborgs Gymnastiska Institut Fullständigaste ettåriga kurs i Sjukgymnastik och Massage Nästa kurs börjar 15 Sept. Begär utförligt prospekt!

Med. Dr. E. Kleens

ettåriga kurs i massage och sjukgymnastik för Damer och Herrar börjar den 1 oktober kl. 10 f. m. Mästersamuelsgatan n:o 37. 2 tr. Obs! Prospekt begäres (tydligt namn och adress) och anmälningar mottagas städe under adr. Engelbrektsgratan n:o 43 B, Stockholm.

GÖTEBORGS ENSKILDA HANDELS-GYMNASIUM Förmånligaste enskilda handelsläroverk för elever med högre förbildning. Ettårigt Gymnasium. - Högre Bank-kurs, - Handelskurs. Begär prospekt.

Fräkencreme

Ica Borttager fräknar finnar fnassel m. m. Pris kr. 4.50 + porto. Förs. diskret. Franska Parfyvmagasinet, Hofleverant. 21 Drottningg., Sthlm.

Underlivslidande

och dylikt undgås bäst genom bruk af lifmodersspruta. Pris 12, 14, 17 kr., med båda rören 18, 20, 25 kr. Vid köp recept på lämpliga lösningar samt anatomisk bild. Noliberpulver 5 kr. pr ask. Lifmoderspeglar 3 o. 5 kr. Prislista mot 10 öre porto. CARL G. SCHRÖDER, Möllevångsgatan 53 b, Malmö.

Crème Cilo

gör på kort tid svaga ögonbryn läta och vackra. Pris 2:50 kr. MARIA ENQUIST, Institut för skönhetsvård och plastiska operationer. Biblioteksgatan 6-8 Stockholm. R. 160 68. A. 226 62. Råd gifvas kostnadsfritt och förfrågningar besvaras omgående.

Kläderna bli ännu dyrare år 1918!

En stor besparing gör den husmor, som själf förfärdigar sina barns kläder med hjälp af

"BARNGARDEROBEN"

illustrerad månadsblad för barnkläders förfärdigande. Dubbelsidig mönsterbilaga medföljer hvarje n:r. Prenumerera på posten eller i Eder bokhandel. Pris för helår Kr. 4:—.

Iduns Expedition, Stockholm.

Vid Slagsta seminarium

(Seminarier för utbildande av sinnesslölararinnor)

börjar ny kurs den 2 September d. å. Ansökan om inträde sändes senast den 15 maj under adr. Föreståndarinnan, Slagsta, Fittja. Kursen är två-årig och kostnadsfri. Cirkulär med närmare upplysningar lämnas på begäran.

Utmärkta organ

för

annonsering i landsorten

äro följande tidningar:

- Arvika: Arvika Tidning. Avesta: Avesta-Posten. Borlänge: Borlänge Tidning. Borås: Borås Tidning. Eksjö: Eksjö-Tidningen. Engelholm: Engelholms Tidning. Eskilstuna: Eskilstuna-Kuriren. Falun: Falu-Kuriren. Gefle: Gefle-Posten. Halmstad: Hallandsposten. Hedemora: Södra Dalarnes Tidning. Helsingborg: Helsingborgs Dagblad. Härnösand: Härnösands-Posten. Höganäs: Höganäs Tidning. Jönköping: Smålands Allohanda. Kalmar: Barometern. Karlskrona: Karlskrona-Tidningen. Karlstad: Karlstads-Tidningen. Katrineholm: Katrineholms-Kuriren. Kristinehamn: Ansgarii-Posten. Landskrona: Landskrona-Posten. Linköping: Östgöten. Luleå: Norrbottens-Kuriren. Malmö: Skånska Aftonbladet. Mariestad: Tidning för Skaraborgs län. Mora: Mora Tidning. Norrköping: Östergötlands Dagblad. Nyköping: Södermanlands Nyheter. Nässjö: Nässjö-Tidningen. Oskarshamn: Oskarshamns Tidningen. Skövde: Skaraborgs Läns Annonblad. Sundsvall: Sundsvalls-Posten. Trelleborg: Trelleborgs Allohanda. Uddevalla: Bohusläningen. Umeå: Västerbottens-Kuriren. Uppsala: Tidningen Upsala. Visby: Gotlänningen. Västerås: Vestmanlands Läns Tidning. Växjö: Smålands-Posten. Ystad: Södra Skåne. Örebro: Örebro Dagblad. Örnköldsvik: Örnköldsviks-Posten. Östersund: Jämtlands-Posten. Östhammar: Östhammars Tidning.

Tärna Kvinnl. Folkhögskola. Husmoderskola.

Nya kurser 10 maj Prospekt adress TÄRNA. Övre avdelning: ökad allmänbildning.

HARPRYDNADER repareras och poleras. J. E. Wats. Sthlms t. Ö. 66 74, Stockholm 19.

Bokbinderiaktioner

gifvas. Amatörverktyg och material till salu. Gregatan 6, 1 tr., Stockholm. Allm. Osterm. 406 98, Riks 102 73. Förfrågn. 10-1. Anna Ericsson.

Bokbinderiverktyg

för amatör, full uppsättning, obetydligt begagnade, säljas billigt. Svar till »Leo», Nordiska Annonbyrå, Göteborg.

Missprydande hårväxt, vårtor, födelsemärken

m. m. aflägsnas medels Elektrolysehandling. Rådfråga läkare angående metodens tillförlitlighet. Fru Hilma Mårtensson-Hjerstrand Ostportsgatan 6 B, Malmö. Tel. 56 93.

Krusbärsmjöl-daggens död.

Recept å enkalt absolut tillförlitligt medel att utrota krusbärsmjöldagg erhålles omgående om 5 kr. insändas till Svenska upplysningsbyrå, Vasagatan 5. Klipp annonsen!

Levnadstolkningar

utarbetas af skicklig astrolog. Uppgif födelsedag och år, födelseort, namn och fullständig adress samt bifoga 30 öre i frimärken. Aberopa denna tidning! Astrolog Wilh. Leidner, Strömgatan 10, Kalmar.

Amerikanska s. k. Prima Herr Ankar-Ur. Lenilefaçon.

Eljin-Ur

Fem års garanti. Säljes så långt förrådet räcker till endast kr. 6:50 per st. Två stycken endast kr. 12:— fraktfritt. Om ej till belåtenhet få desamma returneras. Skrif i dag och rekvirera direkt från importören.

VARUAFFÄREN

Norrköping. Husqvarna symaskiner. Detta märke är en garanti då Ni köper en symaskin. Begär alltid Husqvarna!

Ferieskola.

För ungdom som önskar förkofra sig i vanliga skolämnen och språk, anordnas 1 juli-10 aug. ferieskola i naturskön trakt af Sydsvrige. Goda kommunikationer. Fullt kompetent lärarepersonal. Helinackordering. God tillsyn. Pris ett för allt 250 kr. Svar och förfrågningar ställas till »Godt resultat», Ystad p. r.

Energisk kvinna

hvars energis hotas af undergång frågar om någon hjärtegod, förstående människa vill hjälpa med ett räntefritt lån på 500 kronor, att återbetalas inom ett år. Jag är frisk och arbetsduglig, har lätt för att sälja de varor jag tillverkar, men penningbristen skapar arbetslöshet enär medel saknas för inköp av nödiga materialier. Svar till »Kvinnlig konsthandverkar», Iduns exp.

Såpa.

Min Kali-Natronsåpa lämnar ett enastående godt resultat utan att angripa kläderna. Dubbelt så dryg som annan såpa. Expedieras i förpackningar om 10 kg. å 3:50 pr kg. Förse Eder i tid! E. Kellin, tel. 515. Kemisk tvättanstalt, Eslöf.

MUSIK-INSTRUMENT

Endast prima och väl justerade: Gitarrer, mandoliner, gitarrmandoliner, gitarrlutor, violiner, citor, dragspel, flöjter, klarinetter, mässingsinstrument, sextetter af förstklassig svensk tillverkning, trummor, fodral, strängar och öfriga tillbehör. Orglar från främsta fabriker. Hög rabatt vid extra kontant köp af orglar.

Försäkningsarméns Handelsdepartement.

Östermalmegatan 24, Stockholm 5. Telefoner: Riks 85 81, Allm. 63 72. Filla: S. Allégat. 9, Göteborg. Rikst. 73 78. Rikt illustrerad varukatalog innehållande fullständiga varu- och prisuppgifter, sändes på begäran gratis mot 25 öres porto.

Armsvett borttages med Secco-salva. Lukt försvinner efter första behandlingen. Armlappar kunna efter kort tid undvaras. Oskadligt, tillförlitligt och angenämt medel, äfven mot annan abnorm svettning. Pris kr. 2:50. Till landsorten mot postförskott. Diskret försänding. Råd gifvas och förfrågningar besvaras kostnadsfritt omg. Fru Maria Enquists Institut för Skönhetsvård och Plastiska Operationer, Stockholm, Biblioteksgatan 6. R. 160 68. A. 226 62.

FRÉJAMI - PASTILLERNA skänka lindring och baf vid hals och bröståkommor. CHOKLAD-FÖRFRÅGINGSKORT SE JÄ SÖLE

Köp i tide! 30 ol. krigsmärken kr. 1.- 50 . . . . . 3.- 150 . . . . . 20.- 100 tyska kolonim. . 20.- (dessa m. stiga enormt). Kat. gratis. Alla m. köpas. 500 alla olika 4.00, 1000-10, 2000-33 kr. Frimärksbörsen, KÖPENHAMN, KLOSTERSTRÅDE 9.

BEGÄR ALLTID FINBRUKENS POSTPAPPER GRYCKSBO KLIPPAN